

Covid-19 Pandemisi ile Değişen Mimari Tasarım Eğitiminin Öğrenci Üzerindeki Etkileri: Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü Örneği

The Effects of Changing Architectural Design Education on Students with the Covid 19 Pandemic: The Example of Trakya University, Department of Architecture

Onur Şuta¹

Öz

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi, hayatın pek çok alanı gibi eğitim faaliyetlerini de etkilemiştir. Salgının ülkemizde de hızla yayılması sonucu tüm eğitim kurumlarında eğitime ara verilmiş, sonrasında da süratle çevrim içi eğitim sistemine geçilmiştir. Ancak uygulamalı yürütülen dersler için bu geçiş beraberinde bazı sorunlar getirmiştir. Özellikle de mimarlık eğitimi gibi uygulamalı dersleri teorik derslere göre ağırlıkta olan bölümler, bu değişime adaptasyonda zorluklar yaşamışlardır. Tüm mimarlık bölümlerinde 2019-2020 yılının bahar döneminin 7 haftası ve 2020-2021 yılının tamamı çevrim içi eğitim ile sürdürülmüştür. 2021-2022 eğitim döneminde salgının etkisinin aşılma sayesinde zayıflaması sonucu, YÖK'ün aldığı kararla hibrit (karma) eğitim sistemine geçilmiş, tüm uygulamalı dersler yüz yüze, teorik dersler çevrim içi eğitimle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü özelinde, yüz yüze eğitim, çevrim içi eğitim ve günümüzde uygulanan hibrit eğitim sistemlerinin, tasarım eğitimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini öğrenci gözünden değerlendirmek ve gelecekteki ideal mimarlık eğitim sistemi hakkında tespit ve önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Yöntem olarak çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılmış, elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Her üç eğitim sistemini de deneyimlemiş Mimari Proje 4-5 ve Diploma Projesi öğrencilerinden gönüllü olarak 17 öğrencinin katıldığı anket çalışması ve öğrencilerle gerçekleştirilen birebir yüz yüze görüşmeler neticesinde elde edilen veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde de öğrencilerin yüz yüze, çevrim içi ve hibrit eğitim modelleri kapsamında, proje derslerinin verimliliğine ait bakış açıları değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; mimari tasarım eğitiminin, çevrim içi olarak sürdürülmesi halinde gelişmiş teknolojilerin sağlanması ve sanal gerçeklik kavramının uygun sürümlerle hayata geçirilmesi gereklidir. Hibrit eğitim sisteminde, teorik derslerin çevrim içi eğitimle sürdürülmesi ve kayıt altında olması öğrencinin zaman kazanımı yaşaması nedeniyle proje derslerindeki başarısını artırmaktadır. Geleneksel yüz yüze ve çevrim içi eğitimin bir arada kullanılarak uygulandığı hibrit eğitim sisteminin, her iki sistemin de avantajlarını kullanan dezavantajlarını ortadan kaldıran ve gelecek için en verimli eğitim sistemi olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Çevrim içi eğitim, Hibrit eğitim, Tasarım eğitimi, Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic, which has affected the whole world has also affected education activities like many other areas of life. As a result of the rapid spread of the pandemic in our country, education was suspended in all educational institutions, and then the online education system has been introduced. However, this transition has brought some problems for the applied courses. Especially faculties such as architecture, where applied courses are more important than theoretical ones, have had difficulties adapting to this change. In all architecture faculties, 7 weeks of the spring semester of 2019-2020 and the whole 2020-2021 education term were carried out online. In the 2021-2022 education term, because of the effect of the vaccination, the impact of the pandemic has decreased, and a hybrid (mixed)

¹ Corresponding Author: Trakya University, Department of Architecture, Macedonian Campus, onursuta@trakya.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-1424-065X>

education system was adopted with the decision of the Council of Higher Education. As a result of this decision, all applied courses were carried out face-to-face and theoretical courses were conducted online. In this study, it is aimed to evaluate the positive and negative effects of face-to-face education, online education and hybrid education systems applied today on design education from the perspective of students and to make determinations and suggestions about the ideal architectural education system in the future, specific to the Trakya University Department of Architecture. As a method, the phenomenological approach, one of the qualitative research methods, was used in the study and the data obtained were evaluated with the descriptive analysis method. The data obtained because of the questionnaire study, in which 17 students from Architectural Project 4-5 and Graduation Project students who have experienced all three education systems voluntarily participated, and face-to-face interviews with the students were analyzed. In the conclusion part of the study, the students' perspectives on the efficiency of the applied courses were evaluated within the scope of face-to-face, online and hybrid education models. According to research results, if architectural design education is continued online, it is necessary to provide advanced technologies and to implement the concept of virtual reality with appropriate versions. In the hybrid education system, the online continuation of the theoretical courses and the fact that they are recorded increases the success of the students in the project courses because of the time savings. The hybrid education system, in which traditional face-to-face and online education systems are used together, is thought to be the most efficient education system for the future, eliminating the disadvantages of both systems.

Keywords: Covid-19, Online education, Hybrid education, Design education, Trakya University Department of Architecture

GİRİŞ:

Tüm dünyayı kısa sürede etkisi altında bırakan ve ölümcül sonuçlara neden olan Covid-19 pandemisi, sağlık başta olmak üzere, eğitim, sanayi, ticaret, turizm gibi yaşamın birçok alanında olumsuz etkisini göstermiştir. Virüsten korunabilmek ve tehlikeyi minimum düzeyde tutabilmek için, her iş alanı kendi bünyesinde tedbirler alarak, süreci yönetmeye çalışmıştır. Bu sektörlerin en önemlilerinden birisi olan eğitim kurumları, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sekteye uğramaması adına, çevrim içi (online) veya hibrit (harmanlanmış, karma) eğitim yöntemlerini geliştirmişlerdir. İlk etapta Türkiye’de 16 Mart 2020’de, eğitim-öğretim faaliyetleri durdurulmuş, üç hafta süreyle yüz yüze eğitime ara verilmiştir. 23 Mart 2020 tarihinde tüm üniversitelerde, YÖK tarafından derslerin çevrim içi eğitim yoluyla sürdürülmesine karar verilmiştir (Buluk ve Eşitti, 2020). Çevrim içi eğitimin zorunlu olması, süratle eğitimin birçok alanında kolaylıkla uygulanıp yaygınlaşırken, uygulamalı dersleri ağırlıkta olan bölümlerde önemli sorunlara yol açmış, öğrencilerin bu süreçten olumsuz etkilenmelerine neden olmuştur. Bu bölümlerden biri de dersleri eğitici ve öğrencinin bire bir iletişim halinde tartışıp eleştirerek yürüttüğü mimarlık disiplini. Giriş kısmında makalenin içeriği hakkında genel bilgiler verilmeli, konunun özgünlüğü ve önemine değinilmelidir. Giriş, bir sayfayı geçmemelidir.

Mimarlık eğitimi, stüdyo merkezli, uygulamalı ve teorik derslerin bir arada yürütüldüğü, amacı mekân üretmeyi öğretmek olan, çeşitli sanat dalları ve farklı birçok disiplinden beslenen, kendine özgü dinamiklere sahip bir eğitim sistemidir. Teorik ve uygulamalı derslerin bir arada yürütülmesi ve öğrencinin edindiği tüm bilgileri, yaratıcı bir ürün haline getirmesinden oluşur. Tasarım eğitimi, stüdyoda usta-çırak ilişkisi içerisinde, eğitici tarafından kritik edilerek ilerleyen eşsiz bir pedagojiyi temsil eder (Emam vd., 2019). Bu işleyiş eğitici ve öğrenci arasında güçlü bir diyalogu gerektiren çok karmaşık ve zorlu bir süreç olsa da eğitiminin desteği ve denetimiyle öğrencinin zorlukları aşması mümkündür (Ceylan vd., 2020). Ülkemizde eğitim süresi 4 yıl olan mimarlık eğitiminde dersler, tasarım, bilgi, çevresel, sosyal, teknik alanda pek çok çalışmayı kapsar ve öğrenci ile eğitiminin fiziksel anlamda bir arada bulunarak, birbirleri ile etkileşimlerinin sağlandığı stüdyolarda verilir (Ioannou, 2015). UIA/UNESCO, bu derslerin yürütülme biçiminin, stüdyo eğitimi ile gerçekleşmesini, stüdyoda öğrencilerin eğiticiyle iletişim kurarak projeleri üzerinde fikir tartışmasının yapılması ve öğrenciye belirli yetenekleri kazandırabilecek biçimde olması gerektiğini, Mimarlık Eğitimi Şartı’nda belirtmiştir (UIA/UNESCO, 2005). Diğer disiplinlerden çok farklı olan mimarlık eğitiminde tasarım stüdyosu, kuramsal ve uygulamalı olan hiçbir dersin işleyişine benzemez (Pekdaş ve Kutsal, 2021). Onur ve Zorlu tasarım eğitiminin temel amacını, öğrencilerin yaratıcı düşünebilme yeteneklerinin ve potansiyellerinin geliştirilmesi olarak görür (Onur ve Zorlu, 2017). Eğitici, öğrencileri üzerinde çalışılan konuda gerekli bilgi becerileri edinmeleri için teşvik eder, herhangi bir mimari problem, araştırma veya çalışmanın öğrenci tarafından deneyimlenmesini sağlar (Combrinck, 2018). Öğrencilerin becerilerini ve anlama yeteneklerini kazandırabilmek için, etkinlikler ve stratejiler gerçekleştirir

(Akıncıtürk vd., 2011). Mimarlık eğitiminde öğretme yöntemleri ile mimari eğitim pedagojisi farklı kavramlardır, fakat her ikisi de eğitimin önemli bileşenleridir. Öğretme teorik bilgilerden oluşurken, pedagoji eğiticinin daha yaratıcı çözümler sunma becerisine dayanır (Alburgawi ve Al Gamdi, 2020). Süreç içerisinde, öğrencinin projesini her hafta üzerine bir şeyler ekleyerek devam ettirdiği bir akışa sahip olan mimarlık eğitimi, temelinde deneme yanılma yöntemi ile ilerler ve yaparak öğrenme modeline dayanır (Şekerci vd., 2021). Bu sayede öğrencilerin bilgi ve deneyimlerini artırarak tasarım yeteneklerini geliştirdikleri, kendini ifade edebilme, birbirleriyle etkileşim halinde olabilme, tartışabilme, değişime ayak uydurabilme gibi becerileri ağırlıkla stüdyoda kazandıkları için, mimarlık disiplininde yüz yüze eğitimin önemi büyüktür.

Çevrim içi eğitim modelinde bu konularda aksaklıklar yaşandığı için, mimarlık eğitimi alan öğrencilerin, tasarım derslerindeki başarısı ve verimi düşmüştür (Işık, 2021). Birçok üniversitenin mimarlık bölümünün, hazırlıksız ve aniden yakalandığı çevrim içi eğitim pratiği, Moodle, Google Classroom, Zoom, Google Meeting veya Microsoft Teams gibi programlar aracılığıyla uygulanmıştır. Çevrim içi eğitimde deneyimsiz olan üniversiteler, yüz yüze eğitim modelini bu yeni modele uyarlama konusunda acemilikler yaşamış, sürece adapte olmak konusunda zorlanmıştır. Öğrenciler, tüm uygulamalı derslerini, bugüne kadar alışık oldukları biçimde mimari eğitimin bel kemiği olan stüdyolarda değil, dersin hocası ve arkadaşlarıyla bilgisayar ekranı aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir. Proje derslerinde, yüz yüze eğitimin gereği olarak yaptıkları maketleri ve çizimleri öğretim elemanına ekrandan yansıtarak kritik almışlardır. 2019-2020 bahar, 2020-2021 güz ve bahar dönemi üniversitelerde online olarak devam etmiş, 2021-2022 güz ve bahar döneminde eğitim modelinde değişim yapılarak hibrit modele geçilmiştir. Çalışmada yüz yüze eğitim, çevrim içi eğitim ve hibrit eğitim modellerinin her üçünü de deneyimleyen T. Ü. Mimarlık Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin mimari proje dersleri üzerinden bu eğitim modellerine bakış açılarını değerlendirerek, tüm yönleri ile karşılaştırmak amaçlanmıştır. Birbirinden farklı yöntemlerle uygulanan bu üç modelin çıktılarının, mimarlık gibi uygulamalı dersleri teorik derslere göre daha ağırlıkta ve yoğun olan bölümlerde, tasarım eğitimi üzerindeki etkilerini değerlendirerek gelecekteki ideal mimarlık eğitimi nasıl olmalıdır sorusuna yanıt aranmaktadır.

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Mimarlık eğitiminde yüz yüze eğitim modeli

Mimarlık ilk dönemlerde bir zanaatkarlık olarak görülmüş, eğitim verilerek veya okulda değil, usta-çırak ilişkisi ile gözleme dayalı olarak yürütülmüştür. Sonraki dönemlerde Fransız Kraliyet Akademisi'nin açtığı ilk mimarlık okulunda teorik bilgiler okulda öğretilirken, uygulamalı eğitim eğiticilerin ofislerinde öğrencilere tasarım yaptırılarak verilmiştir (Ciravoğlu, 2003). Mimarlık eğitiminde tasarım stüdyosu ilk defa 1819'da Ecole des Beaux-Arts'ta başlamış, (Salama, 2010) günümüzde mimarlık eğitimi pedagojisinin merkezi olan tasarım stüdyolarının kökenini oluşturmuştur (Bradfoot vd., 2000). Öğrenci çalışmalarının jüri tarafından değerlendirilmesi de bu dönemde başlamıştır (Anthony vd., 2000). Tasarım stüdyolarındaki bu işleyiş, öğrencilerin hem birbirleriyle hem de eğiticileriyle tasarım problemi üzerine tartışarak, beyin fırtınası yaparak tasarımı deneyimlediklerini göstermiştir (Arıdağ ve Arslan, 2012). 1919 yılında Ecole des Beaux-Arts geleneğine bir alternatif olarak ortaya çıkan Bauhaus okulu, öğrencilere geçmişte yapılan mimari eserleri taklit etmek yerine, yaratıcılığı ön plana alan bir eğitim modeli sunmuş, hayal gücünü ve bireysel ifadelerini ön plana çıkarmayı, bilgi ve beceri kazandırmaktan çok sorunlara bir yaklaşım biçimi ve yöntem öğretmeyi amaç edinmiştir (Balamir, 1985). Günümüze kadar hiç değişmeksizin Bauhaus ekolüyle süre gelen tasarım stüdyoları mimarlık eğitiminin pedagojisi olmaya devam etmektedir (Pekdaş ve Kutsal, 2021).

Ledewitz (1985), stüdyoları, yeni bir dil, görselleştirme, temsil ve mimari düşünebilme yeteneğinin öğretildiği yer olarak görür. Mimarlık eğitiminin merkezi olan stüdyolarda öğrenciler tasarımlarını, diğer derslerden öğrendikleri kuramsal bilgi ve teknikler ile birleştirerek ve çok boyutlu düşünme süreçlerinden geçerek geliştirir (Ceylan vd., 2020). Schön (1987), tasarım stüdyosunu eğiticinin sanal bir dünyada öğrencilere rehberlik ederek, onun kuralları ve sınırlamaları altında tasarım yapmayı öğrendikleri yer olarak tanımlar. Masdeu ve Fuses'a göre stüdyolar, öğrencilerin hem eğiticisiyle hem de birbirleriyle etkileşimde bulunarak öğrendikleri bir mekân olduğu için, sosyal bir öğrenme ortamı olmasının yanı sıra, seminerlerin ve jürilerin yapıldığı çok fonksiyonlu esnek bir mekandır (Masdeu ve Fuses, 2017). Akyıldız (2020), tasarım stüdyolarını fiziksel bir öğrenme ortamı ve tasarım eğitiminin temel pedagojik birimi ve yöntemi olarak 2 ayrı biçimde tarifler. Ona göre stüdyo, öğrencilerin bireysel veya grup halinde yöneticileriyle iletişimde bulunarak tasarıma ilişkin bir sorunu deneme yanılma yöntemiyle çözmeyi öğrendikleri yerdir ve tasarım, öğrencilere stüdyolarda öğretildiği için mimari tasarım eğitiminin omurgasını oluşturur (Akyıldız, 2020). Lueth (2008), tasarım stüdyolarının diğer eğitim modellerinden ayıran en ayırt edici özelliğinin, sadece bilginin aktarıldığı yer değil, üretildiği yer olmasından kaynaklandığını ve bu üretimin eğitici-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki etkileşimle gerçekleştiğini belirtir. Ayrıca stüdyoları diğer eğitim sistemlerinde olduğu gibi derse sadece zamanında değil, ders dışı zamanlarda da öğrencinin eğitici olmadan stüdyoda çalışarak devam ettiği bir ortam olarak görür (Lueth, 2008). Stüdyolardaki tasarım dersleri sürecinde, öğrencilere her dönem farklı proje konuları verilir. Bu konular üzerinde fikirlerini geliştirmeleri, tasarıma geçmeleri ve uygulama aşamasıyla süreci tamamlamaları beklenir. Tasarım eğitiminin aşamaları yoğun bir çalışma temposunu gerektirir. Öncelikle verilerin toplanması, analizlerin yapılması, analizlerden bir senteze varılması, eskizlemeler yapılarak maketle çalışılması ve çözüm üretilerek sonuçların değerlendirilmesi sürecin tamamını oluşturur (Dreamson, 2020). Bu esnada öğrenciler birbirleriyle ve eğiticileriyle sürekli iletişim halinde olurlar. Adıgüzel'in de belirttiği gibi, projenin doğru bir biçimde ilerleyebilmesi için eş zamanlı olarak süregelen etkileşim, mimarlık eğitiminde oldukça önemlidir (Adıgüzel, 2011). Eğiticinin verdiği kritikler doğrultusunda, öğrenci tarafından üzerinde gerekli revizeler yapılarak bir sonraki derste proje tekrar değerlendirilir. Proje burada tasarımı öğreten yaratıcı yeteneği geliştiren bir araçtır. Stüdyoda şekil ve kimlik kazanarak olgunlaşan proje dersleri sürecin verimli bir biçimde ilerlemesini sağlar (Gökmen ve Süer, 2003). Eğitici ve öğrenci arasında periyodik ve yoğun bir iletişimle süregelen bu döngü dönem sonunda stüdyoda yapılan jüri değerlendirmesi ile son bulur. (Şekil 1.1.).

Şekil 1.1. Yüz yüze eğitimde mimari proje dersleri

Öğrencinin projesi üzerinde yaptığı bireysel çalışmaların yanı sıra bazen de grup halinde yürüttükleri çalışmalar, etkileşimli bir ortamda bulunarak aldıkları tasarım eğitimi mimarlık eğitimini diğer disiplinlerden ayıran diğer bir özelliğidir (Hart vd., 2011). Gee, Miller ve Sandbach bir guruba ait

olduğunu hisseden öğrencilerde aidiyet, iş birliği ve sorumluluk duygusunun geliştiğini ve bunun tasarladıkları projelerde motivasyonlarını artırdığını ileri sürer (Gee ve Miller, 2006 ve Sandbach, 2011). Burada öğrenciden beklenen, Şahin'in de "Mimarlık Eğitiminde Bir Stüdyo Yöntemi: Tasarla-Yap Stüdyosu" tez çalışmasında belirttiği gibi yeni, özgün bir sonuç ürüne ulaşabilmesi, mimarlık eğitiminin amacını oluşturan eleştirel düşünme yetisini kazanabilmesi, yaratıcılık yönünü besleyen ve kişisel çözümler geliştiren bir birey haline gelmesidir (Şahin, 2013). Türkyılmaz'ın tasarım eğitimi irdelediği doktora tezinde ortaya koyduğu üzere tasarım süreci ve yaratıcılık birbirinden ayrılmaz bir bütünün parçalarıdır ve birbirleriyle birlikte büyüyüp gelişirler (Türkyılmaz, 2010).

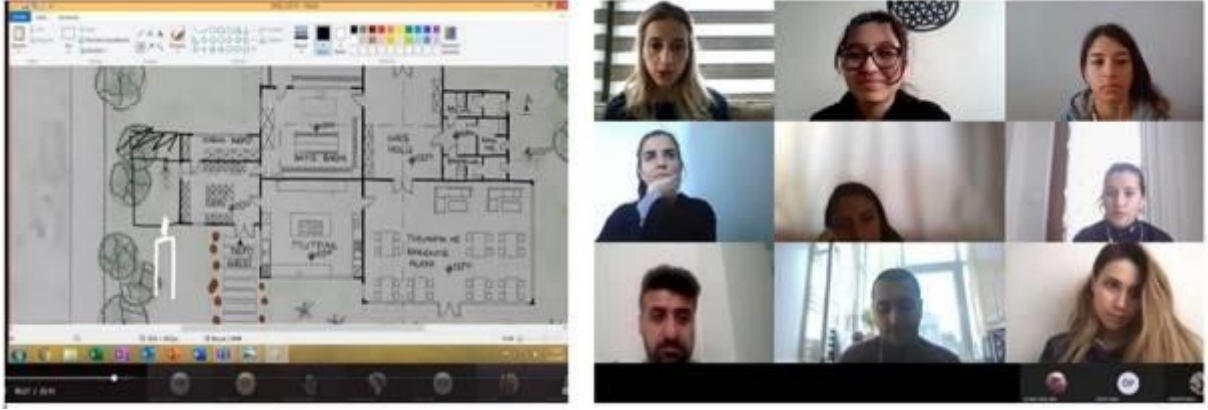
1.2.Mimarlık eğitiminde çevrim içi eğitim modeli

En genel tanımıyla, zaman ve mekândan bağımsız olarak, dijital platformlar üzerinden gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bütünü olarak tanımlanan çevrim içi eğitim kavramı ile ilgili literatürde pek çok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlara göre çevrim içi eğitim:

- Öğrenci ile eğitmenin yüz yüze olmaksızın çeşitli iletişim araçları kullanılarak belli bir merkezden yapılan eğitim biçimidir (URL 1).
- İnternet ve teknolojinin yaygınlaşması ve gelişmesiyle birlikte eğitimin tablet, bilgisayar vb. araçlarla öğrenciye ulaşmasıdır (Newby vd., 2006).
- Eğitimin kalitesini yükseltmek için internet yardımıyla kaynaklara erişim, bilgi alışverişi ve iş birliğinin sağlanmasıdır (Yalçinkaya, 2006).
- Öğrenciye yaşadığı mekândan herhangi bir okula gitmeden, internet üzerinden dersin öğretilmesidir (URL 2).

Tanımlardan da anlaşıldığı üzere, bu eğitim sisteminde öğrenci ve eğitici farklı mekanlarda bulunmasına rağmen, internet ve bilgi teknolojileri sayesinde eğitim ve öğretim esnek bir ortamda sürdürülür. Sadece mekânsal olarak değil, zamansal bir farklılık olması da iletişime engel oluşturmaz (Gökdaş ve Kayri, 2005). Geçmiş 1980'li yıllara dayanan çevrim içi eğitim sistemi, teknolojinin ilerlemesiyle hayatımıza her ne kadar daha önceki yıllarda girmiş olsa da 2019 Mart ayından itibaren Covid-19 pandemisi ile hız ve yaygınlık kazanarak zorunlu hale gelmiştir (Şekerci vd., 2021, Persada vd., 2019). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de salgının olumsuz etkileri nedeniyle, yüz yüze eğitim modelinin gereğine ve sistemine göre yapılmış üniversiteler, acil bir biçimde derslerin kesintiye uğramadan sürdürülebilmesi için, web tabanlı programları kullanarak soruna çözüm üretmişler ve çevrim içi eğitim sistemine geçmişlerdir. (Gewin vd., 2020). Ülkemiz genelinde mevcutta çevrim içi eğitim merkezi var olan ve pandemi öncesi de birçok teorik derslerini çevrim içi eğitimle sürdüren 123 üniversitenin çevrim içi eğitim sistemi aktif hale getirilerek eğitim öğretim faaliyetleri başlatılmıştır (YÖK, 2020). Hiçbir bir eğitim çevrim içi sistemine sahip olmayan üniversitelerinse bu birimlerine yeni bir alt yapı oluşturulmak suretiyle destek verilerek, sistem aktif hale getirilmiştir. Mimarlık eğitiminin ana aktörü olan stüdyolar, eğitimin çevrim içi olmasıyla birlikte büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Eğitici ve öğrencinin yoğun bir etkileşim halinde somut mekanlarda sürdürdüğü proje dersleri yerini eğer açıksa sadece kameralarla birbirlerini görebildikleri, uzak mesafeli bir ilişkiye bırakmıştır. Uygur (2020)'a göre, duyuların dâhil olamadığı bu eğitim süreci, stüdyo üretimlerine de mesafe koymuştur. (Şekil 1.2.) Işık (2021), bu dönemde çevrim içi eğitimin öğrenciler üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla yazdığı makalede, tasarım derslerinde öğrenme güçlüğü çektikleri için öğrencilerin yüz yüze eğitime oranla daha az verim aldığını söyler. Altuntaş vd. yine aynı amaçla yaptıkları bir çalışmanın sonucunda, çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerin sosyal ilişkilerinin aksadığını ancak bu olumsuzluğun yanında teknik bilgilerini artırarak kazanç sağladıkları sonucuna varmıştır (Altuntaş vd., 2020). Çevrim içi eğitimi 19 Mayıs

Üniversitesinde verilen proje dersleri üzerinden değerlendiren Us (2021), bu eğitimin öğrencilerin derslerdeki etkileşimlerini ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkilediğini, fakat zamandan tasarruf kazandıklarını ve sunum yaparken kendilerini daha rahat hissettiklerini, tasarım programlarını öğrenme fırsatı yakaladıklarını belirtmiştir. Kılınç vd. (2021), “Temassız Deneyimler” isimli çalışmasında, tasarım eğitiminde fiziksel bir arada olmanın önemini ele alarak mekânın eğitimdeki rolünü vurgulamıştır.

Şekil 1.2. Çevrim içi eğitim sisteminde mimari proje dersleri

1.3. Mimarlık eğitiminde hibrit eğitim modeli

Osguthorpe ve Graham hibrit eğitimi, yüz yüze ve eğitim çevrim içi modellerinin bir arada uygulandığı karma bir eğitim sistemi olarak ifade eder (Osguthorpe ve Graham, 2003). Literatürde hibrit eğitimin, harmanlanmış eğitim, melez eğitim, karma öğrenme olarak da isimler aldığı görülür. Derslerin çevrim içi ve yüz yüze olmak üzere birbirinden bağımsız olarak değil, ikisinin de bir arada yürütüldüğü eğitim biçimi olan hibrit eğitimde, öğrenmenin sınıf ortamına aktarılması Hertz'e göre “ters yüz sınıf” olarak tanımlanır (Hertz, 2015). Fleischmann, ters yüz sınıf kavramını, öğrencilerin yüz yüze derslere gelmeden önce çevrimiçi ders kayıtlarını izlemelerini gerektiren bir tanımlama olarak ifade eder (Fleischmann, 2020). Yurtsever ve Polatoğlu'na (2020) göre, ters yüz sınıflar mimarlık eğitimindeki tasarım dersleri açısından değerlendirildiğinde, sınıf ifadesi yerine stüdyo kullanıldığı için ters yüz sınıf, “ters yüz stüdyo” kavramına dönüşür. Burada önemli olan husus çevrim içi eğitim aracı olan ders videolarının günün şartlarına veya pandemi koşullarına uyum sağlaması için değil, karma eğitimin anlamlı bir öğrenme aracı olduğu için öğrenciye sunulmasıdır. Bu nedenle Hertz'e göre hibrit eğitim, her iki eğitim sisteminden de beslenen ve faydalanılan bir model olarak karşımıza çıkar (Hertz, 2015). Mimarlık eğitiminde hibrit modelde, teorik dersler çevrim içi, uygulamalı dersler ise yüz yüze eğitimle sürdürülür. Çevrim içi eğitimle verilen teorik dersler, hibrit eğitimin verimliliğini artırmak için eş zamanlı olabildiği gibi eş zamanlı olmayan biçimde de öğrenciye aktarılabilir ve böylelikle bu eğitim sisteminin avantajları artırılırken, dezavantajları da minimuma indirilir. Eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan iletişim araçlarının tamamı hibrit eğitimin iletişim yöntemlerini oluşturur (Çavuşoğlu, 2013). Hibrit eğitimde dersler açısından süreç hem çevrim içi hem de yüz yüze olarak devam ettiği, ayrıca sınırlar ortadan kalktığı için eğitici ve öğrenci tarafından bütünleştirici ve etkili bir güce sahiptir. İki farklı eğitim biçimini kapsadığından, tamamen yüz yüze ve tamamen çevrim içi eğitim sistemlerinden çok daha fazla avantajlara sahiptir (Chaney ve Chaney ve Eddy, 2010). Dolayısıyla her iki tarafın da bu eğitim sisteminde mekândan ve zamandan özgürleşmesi onların kazanımları olur (Yurtsever ve Polatoğlu, 2020). Oktay vd. (2021), yaptıkları çalışmada hibrit eğitimin çevrim içi eğitimin dezavantajlarını gideren, yüz yüze eğitimin avantajlarını koruyan bir sistem olarak ifade etmiştir. Tüm eğitim modellerini karşılaştıran bir çalışma, acil durumlar dışında en uygun eğitim modelinin öğrencilerin ve eğiticinin ihtiyaçlarına önem verilerek geliştirilen hibrit eğitim olduğu sonucuna

varmıştır (Jasiolek vd., 2021). Acil durum eğitim sistemlerini değerlendiren başka bir çalışmada uygulamalı derslerde verim alınamadığını ama teorik dersler için olumsuz etkilerinin olmaması nedeniyle iki sistemin bir arada olduğu karma modeli desteklemiştir (Bodur ve Koşan, 2021), (Şekil 1.3.).

Şekil 1.3: Hibrit eğitim sisteminde yüz yüze mimari proje dersleri

2. Yöntem

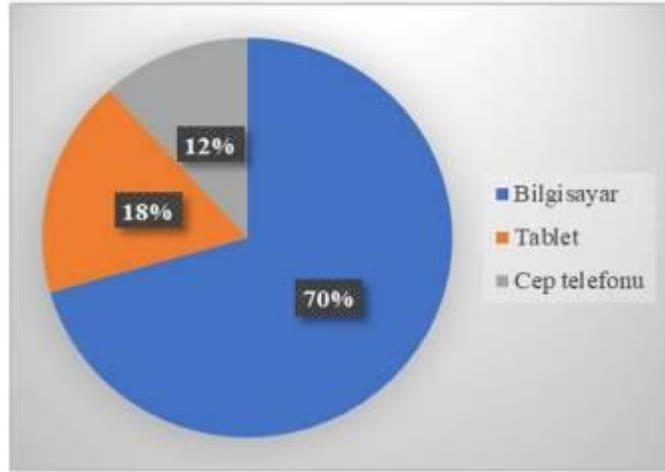
Araştırmaya her üç eğitim modelinde de tasarım eğitimini deneyimlemiş Mimari Proje 4-5 ve Diploma Projesi derslerine girmiş olan 3. ve 4. sınıf öğrencilerine, internet üzerinden anket gönderilerek başlanmıştır. Anket sorularında öğrencilere her üç eğitim sisteminin olumlu ve olumsuz tarafları, hangi eğitim sisteminin kendileri için daha verimli olduğunu düşündükleri ve gelecekteki mimarlık eğitim sistemi konusundaki tercihleri sorulmuştur. 2021-2022 güz dönemi Kasım ayında gerçekleştirilen ve gönüllü olarak 17 öğrencinin katıldığı ankette elde edilen veriler analiz edilerek öğrencilerin yüz yüze, çevrim içi, hibrit eğitim modelleri çerçevesinde proje derslerinin verimliliğine ait bakış açıları değerlendirilmiştir. Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgu bilim) yaklaşım kullanılmış, elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Katılımcı sayısının azlığı ve anketin sadece Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde yapılması çalışmanın sınırlılığını oluşturmuştur. Tasarım stüdyosu dersleri ağırlıklı olan iç mimarlık ve peyzaj mimarlığı gibi diğer bölümlerde de benzer araştırmaların yapılması sonuçların karşılaştırılması bakımından önemlidir.

Nitel analiz yöntemlerinden biri olan fenomenolojik yaklaşım, insanların belirli bir fenomen veya kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, bakış açılarını ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu fenomeni nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan nitel bir yöntemdir (Rose vd., 1995). En genel tanımıyla fenomenoloji, tek bir kişiye ait olan yaşanmış deneyimlerin toplamına atıfta bulunur (Giorgi, 1997). Araştırma için bu yöntemin seçilme nedeni, öğrencilerin üç eğitim modelini nasıl deneyimlediklerini bilimsel olarak en uygun biçimde anlaşılmasını sağlayan bir yaklaşım olmasıdır. Araştırmanın fenomeni, (olgusu) "Covid-19 Pandemisi ile Değişen Mimari Tasarım Eğitiminde Öğrenci Deneyimleri" olarak belirlenmiştir. Öğrencilere deneyimledikleri eğitim sistemlerine olan bakış açılarını değerlendirebilmek için, 6 adet açık uçlu ve 4 adet çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. Ankete katılan öğrencilere kodlama yapılarak, her birine kod isim (Ö1: Öğrenci 1) verilmiş ve anketler bu kodlar üzerinden değerlendirilmiştir. Öğrencilerin her birinin açık uçlu sorulara verdiği yanıtlar, kod isimleriyle beraber çalışmada veri oluşturmak üzere yer almıştır. Elde edilen tüm veriler bir araya getirildikten sonra alınan yanıtlardan ana başlıklar belirlenip temalar oluşturulmuştur.

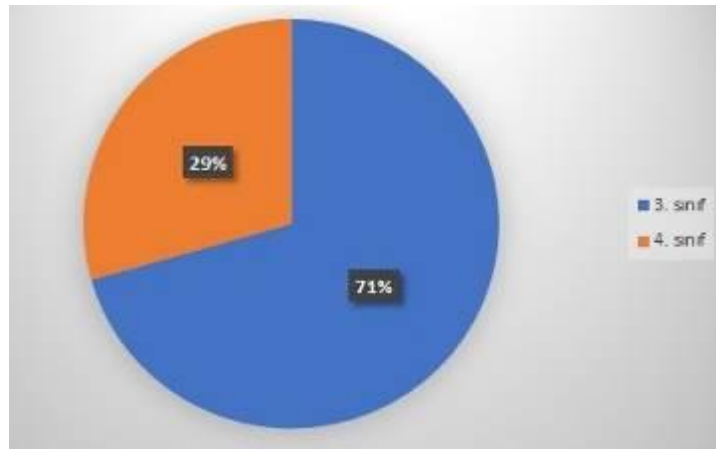
3. Bulgular

Anket çalışmasına 2021-2022 güz eğitim döneminde 1. sınıf öğrencileri sadece hibrit eğitim, 2. sınıf öğrencileri hibrit ve çevrim içi eğitim sürecini yaşadıkları için dahil edilmemiştir. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin ise her üç eğitim sistemini de deneyimledikleri ve bunları birbirleriyle karşılaştırma imkanına sahip oldukları için ankete katılımları sağlanmıştır. Katılımcıların 12'sinin 3. sınıf, 5'inin 4. sınıf olduğu anket çalışmasında öğrencilere cinsiyetleri, sınıfları, çevrim içi eğitime katılım araçları, proje dersleri için hangi eğitim sistemini faydalı buldukları ve gelecekte mimarlık eğitiminde önerdikleri eğitim sistemi olmak üzere 4 adet çoktan seçmeli soru ve yüz yüze, çevrim içi, hibrit eğitim sistemlerinin olumlu ve olumsuz taraflarının sorgulandığı 6 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Çoktan seçmeli soruların yanıtları çalışmada grafiklerle desteklenmiş, açık uçlu soruların değerlendirilmesi için ise betimsel analizde kullanılan, yanıtları temalara indirgeme yoluna gidilerek 4 adet tema başlığı belirlenmiştir. Öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlara göre çalışmanın bulguları aşağıda gösterilmiştir:

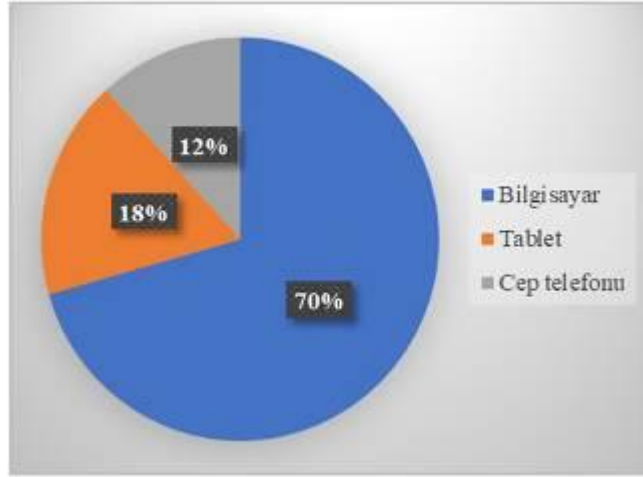
➤ Öğrencilerin %82'si (14'ü) kadın, %18'i (3'ü) erkek, %29'u (5'i) 4.sınıf, %71'i (12'si) 3.sınıf öğrencilerden oluşmuştur. (Şekil 3.1., Şekil 3.2.) Öğrencilerin %70'i (12'si) proje derslerine bilgisayar ile katılırken, %18'i (3'ü) tablet ile, %12'si de (2'si) telefon ile katılım sağlamıştır. (Şekil 3.3.)

Şekil 3.1: Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı

Şekil 3.2: Öğrencilerin sınıf düzeyi

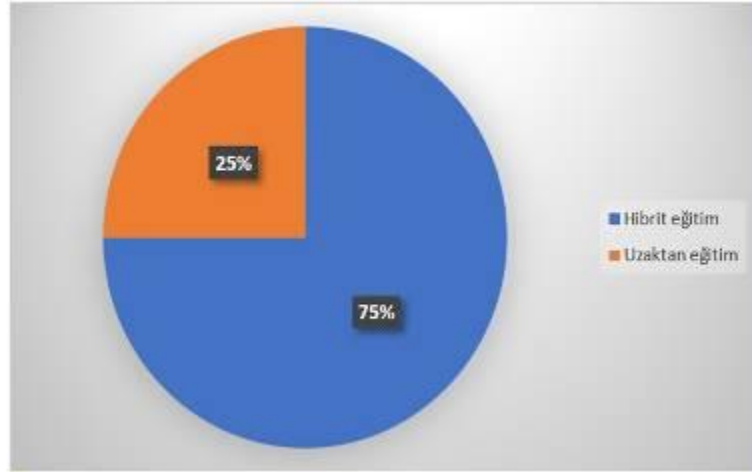

Şekil 3.3: Öğrencilerin çevrim içi eğitime katılım araçları

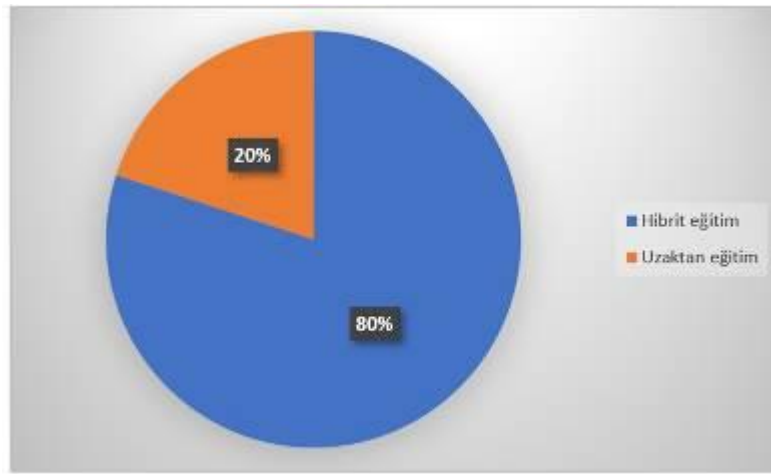
Öğrencilerin %59'u (10'u) hibrit eğitimin, %29'u (5'i) çevrim içi eğitimin, %12'si de (2'si) yüz yüze eğitimin proje dersleri açısından faydalı olduğunu ifade etmiştir. (Şekil 3.4.) Oran olarak değerlendirildiğinde de 3. ve 4. sınıfların hibrit eğitim sistemini tercih etmelerinde birbirine yakın oranlar olduğu görülmüştür. 3. sınıf öğrencilerinin %75'i (9'u), 4. sınıf öğrencilerinin de %80'i (4'ü) hibrit eğitimi tercih ettiklerini söylemiştir. (Şekil 3.5., Şekil 3.6.). Öğrencilerin %59'u (10'u) hibrit eğitimi, %41'i (7'si) çevrim içi eğitimi ilerleyen dönemlerde proje dersleri için tercih ederken, hiçbiri yüz yüze eğitime dönüş olmasını istememiştir. (Şekil 3.7).

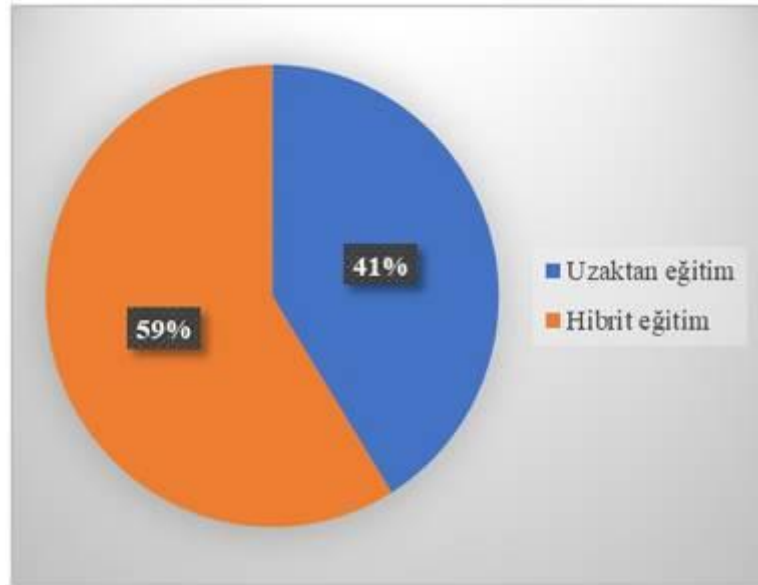
Şekil 3.4: Öğrencilerin tasarım eğitiminde faydalı buldukları eğitim sistemi

Şekil 3.5: 3.sınıf öğrencilerin tercih ettikleri eğitim sistemi

Şekil 3.6: 4. Sınıf öğrencilerinin tercih ettikleri eğitim sistemi

Şekil 3.7: Öğrencilerin gelecekte tercih ettikleri tasarım eğitim sistemi

3.1. Bulguların değerlendirilmesi

3.1.1. Yüz yüze eğitim üzerine öğrenci görüşleri

Yüz yüze eğitim sisteminin proje dersleri açısından olumlu ve olumsuz yönlerinin sorgulandığı sorulara, öğrencilerin kişisel görüşlerine göre verdikleri yanıtlardan indirgenen temalar Tablo 3.1'deki gibidir.

Tablo 3.1. Yüz yüze eğitim için belirlenen temalar

Olumlu Temalar	Olumsuz Temalar
İletişim ve ifade kolaylığı	Ekonomik zorluk
Sosyallik	Zaman yetersizliği
Verimlilik	
Motivasyon	

Anket sonuçlarına göre öğrenci ifadelerinden yüz yüze eğitimin *olumlu* yönde olduğunu gösteren 4 ana tema (*iletişim ve ifade kolaylığı, sosyallik, verimlilik, motivasyon*) belirlenmiştir:

➤ İletişim ve ifade kolaylığı

Stüdyoda tasarım eğitimi alırken, eğitici ile aynı mekânda bulunabilme sayesinde kurulan yüz yüze etkileşimin beraberinde getirdiği sağlıklı bilgi akışı, öğrenme güçlüğü yaşanan durumların hızlı ve kolay biçimde çözümlenebilmesi, araştırmada "*iletişim ve ifade kolaylığı*" temasını ortaya çıkarmıştır. İletişim ve ifade kolaylığı konusunda olumlu düşünen ve aynı fikirde olan öğrenciler gruplanarak, ortak görüşlerinden seçilen alıntılar çalışmada yer almıştır.

Ö1, Ö4, Ö5, Ö12, Ö15: Ö1 bu konuda, "*Proje dersinde öğrencinin hocasıyla kuracağı göz teması çok önemli. Proje hocamla fiziksel anlamda bir arada olmamız, masanın diğer ucunda oturacak kadar birbirimize yakın mesafede dersi yürütmemiz, sorularımıza anlık yanıtlar alabilmem, bilgi akışı açısından çok daha avantajlıydı.*" fikrini savunmuş, bu gruptaki diğer öğrenciler de bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

Ö2, Ö7, Ö11: Ö7 bu konuda, "*Dersin stüdyoda olması, hocamdan projem hakkında kritik aldıktan sonra üzerinde çalışıp tekrar kritik alarak ve üzerinde karşılıklı konuşarak projemi ilerletmemi sağlıyordu.*" fikrini savunmuş, Ö2, Ö11 bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

Ö3, Ö8, Ö10: Ö10 bu konuda, "*Stüdyoda yapılan proje derslerinde elektrik kesintisi, internet kopukluğu vs. gibi olumsuz hiçbir durum olmadığı için, karşılıklı hocam ile yaptığım tüm konuşmalar sağlıklı bir şekilde ilerliyordu.*" şeklinde fikir belirtmiş, Ö3 ve Ö8 bu fikirle benzerlik gösteren ifadeler kullanmışlardır.

Ö13, Ö14, Ö17: Ö14 bu konuda, "*Gerek hocamla gerekse arkadaşarımla yan yana olduğumuz için çok daha kolay ve etkili bir iletişim kuruyorduk. Proje derslerinin alan çalışmalarını gruplar oluşturarak ve iş birliğiyle yaptığımız için, motivasyonumuz artıyor çalışmalarımızda görev bölümü olması kolaylık sağlıyordu.*" şeklinde fikir belirtmiş, Ö13 ve Ö17 benzer biçimde ifadelerle desteklemişlerdir.

➤ Sosyallik

Yüz yüze eğitimde öğrencilerin, tasarım eğitimi pedagojisi gereği olarak aynı zamanda aynı mekânda bulunmalarından dolayı, aralarındaki etkileşimi, düşünce ve fikir alışverişini en etkin biçimde yaşadıklarını ve ders dışında da ortak zaman geçirerek, tercih ettikleri her konuda paylaşımlarda bulunabilmelerinin bu sayede sağlandığını ifade etmeleri "sosyallik" temasının belirlenmesinde etkin olmuştur.

Ö1, Ö3, Ö9, Ö15, Ö16, Ö17: Ö3 bu konuda, "Özellikle de proje derslerimizin gelişimi açısından arkadaşlarımla okul dışında da bir araya gelerek bir mekânda toplanıp karşılıklı fikirlerimizi paylaştığımız sohbetler, projeme olan motivasyonumu artırdı." fikrini savunmuş, bu gruptaki diğer öğrenciler de bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö12, Ö13: Ö2 bu konuda, "Üniversite bana göre sadece okula gelerek derslere girip çıkmak değil, çevre edinme, arkadaşlık ilişkileri kurabilme ve kendini bir gruba ait hissedebilme duygularını besleyen sosyal yaşamı destekleyen bir yer. Birlikte yapılan etkinliklerin, gezilerin, öğrenci kulüplerinin etkisi derslere motivasyon anlamında çok önemli" fikrini savunmuş, bu gruptaki diğer öğrenciler de bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

➤ Verimlilik

Öğrenci ve ders yürütücüsünün aynı mekânı aynı zamanda paylaşabilmeleri sonucu, eğiticinin proje üzerinde çizim ve karalamalar yaparak, maket üzerinde dokunsal temas yoluyla kritik vermesinin, öğrenci için hızlı ve kolay geri dönüşler alabilmesi, göz teması ile daha etkili bir iletişim kurabilmesi, aldığı kritikler sonrası projesi üzerinde stüdyoda çalışarak tekrar ve tekrar kritik alabilmesi yani yaparak öğrenmesi sayesinde daha faydalı olduğunun görülmesi "verimlilik" temasını belirlemiştir.

Ö2, Ö7, Ö16: Ö2 bu konuda, "Tasarımın gelişimi sürecinde çözüm konusunda sıkıntılar yaşadığım durumlar oldu. Stüdyo ortamında, hocamın o dersteki yönlendirmeleriyle farklı bakış açıları görerek kolaylıkla çözüm önerileri geliştirebildim." şeklinde düşüncesini ifade etmiş, Ö7 ve Ö16 bu fikri destekleyen ifadeler kullanmışlardır.

Ö5, Ö8, Ö12: Ö12 bu konuda, "Dersin stüdyoda arkadaşlarımla eş zamanlı olarak yürütülmesi, derse ara verilen zamanlarda arkadaşlarımla aramda bilgi alışverişinde olmamı sağladı. Benim projem üzerinde göremediğim bir noktayı arkadaşımın fark etmesi sonucu bana verdiği önerileri ve hocamın bir başka öğrenciye kritik verirken projesi hakkında duyduğum bilgileri kendi projemde kullanabildim." ifadesini kullanmış, Ö5 ve Ö8 benzer sözcüklerle bu fikri desteklemişlerdir.

➤ Motivasyon

Öğrencilerin proje derslerinde bir arada bulunarak dersi yürütürken, öğrenci-öğrenci ve öğrenci eğitici iletişimini daha rahat sağlamaları sadece derste değil ders dışındaki zamanlarda da sosyal etkileşim halinde olmaları, motivasyonlarını artırmaktadır. Ayrıca tasarım eğitimi pedagojisi gereği eğiticinin derste uyguladığı etkinlikler ve beceri kazandırma girişimleri öğrencilerin motivasyonlarını olumlu yönden etkilemektedir. Bu da çalışmada "motivasyon" temasının belirlenmesini sağlamıştır.

Ö1, Ö10, Ö13, Ö15: Ö1 bu konuda, "Hocamızın stüdyoda ders sırasında her birimize, projelerimiz üzerinden karalamalarla ve çizimlerle ayrı ayrı verdiği kritikleri dikkatle dinlemek, benim de tasarıma katkı sağladığı için, konsantrasyonumu artırarak motivasyonumu yükseltti." şeklinde düşüncesini ifade etmiş, bu gruptaki diğer öğrenciler de bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

Ö5, Ö6, Ö16: Ö5 bu konuda, *"Tasarım konusunda kendimi çözüm üretmez ve demoralize hissettiğim zamanlarda benimle aynı durumda olan arkadaşlarımda da olduğunu görmek bana yalnız olmadığımı düşündürdü. Bu etkileşimden aldığım güç ve motivasyonla projeme kararlılıkla çalışmaya devam ettim."* şeklinde düşüncesini ifade etmiş, Ö6 ve Ö16 bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

Toplamda 3.ve 4. sınıf mimarlık bölümü öğrencilerinden 17 öğrencinin gönüllü olarak katıldığı anket çalışmasında alınan yanıtlar gruplandırıldığında sadece Ö5 kod isimli öğrenci, mimarlıkta yüz yüze eğitimde *"iletişim, sosyallik, verim, motivasyon"* temalarının tamamının saptanmasında olumlu düşüncelerini belirtmiştir. Ö16 kod isimli öğrenci de *"sosyallik, verimlilik, motivasyon"* olumlu temaları üzerinde yanıt vermiştir. Ö9 kod isimli öğrenci yüz yüze eğitimde sadece *"sosyallik"* temasını olumlu yönde ifade ederken, Ö6 kod isimli öğrenci *"sosyallik, motivasyon"* temalarını vurgulamıştır. Ö14, Ö11 kod isimli öğrenciler, *"iletişim"* teması, Ö17, Ö3, Ö4 kod isimli öğrenciler *"iletişim, sosyallik"* temasını olumlu yönde gördüklerini söylemişlerdir. Ö15, Ö13, Ö10, Ö1 kod isimli öğrenciler, *"iletişim, sosyallik ve motivasyon"* temalarını, Ö12, Ö8, Ö7, Ö2 kod isimli öğrenciler de *"iletişim sosyallik, verim"* temalarını yüz yüze eğitimde olumlu yönde gördüklerini işaret etmişlerdir. Verilen yanıtlardan, proje derslerinin yüz yüze olmasının öğrencilere en fazla iletişim kurabilme, kendini daha rahat ifade edebilme ve sosyal etkileşimde bulunabilme konularında kazanımı olduğu görülmüştür. Stüdyolar, tasarım eğitiminin odak noktası olduğu için, öğrenciler her an eğitimcileri ve birbirleriyle eş zamanlı iletişime geçerek projelerini geliştirebilirler. Aldıkları kritiklerin ve jüri değerlendirmelerinin yüz yüze işleyişi öğrencinin başarısı üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Fiziksel bir aradalık onlara sosyal etkileşimde bulunabilme imkânı verdiği için becerilerini uygulamalarla geliştirerek, deneyim kazandıkları ve gerektiğinde iş birliği halinde olmalarının, motivasyonlarını, çalışma isteklerini ve verimliliklerini artıran faydacı bir durum olduğu düşünülmüştür.

Yapılan çalışmada öğrencilerden alınan yanıtlara göre, tasarımda yüz yüze eğitimin *olumsuz* taraflarının belirlenmesine etkin olan temalar, *"ekonomik zorluk"* ve *"zaman yetersizliği"* olmuştur.

➤ Ekonomik zorluk

Yüz yüze eğitim alan mimarlık öğrencisinin eğitim, konaklama, ulaşım vs. giderlerinin aileler açısından çoğu zaman zorlayıcı olması bu temanın belirlenmesinde etken olmuştur.

Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö16: Ö1 bu konuda, *"Mimarlık eğitimi zaten oldukça masraflı bir bölüm. Her hafta sadece proje derslerim için değil, diğer uygulamalı dersler için de ozalit çıktısı ve maket malzemesi gibi giderlerim oluyor. Bunun yanı sıra, kaldığım evin giderleri, ulaşım giderleri ve kişisel masraflarım derken aileme oldukça yük olduğumu düşünüyorum."* fikrini savunmuş, bu gruptaki diğer öğrenciler de bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

Ö2, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17: Ö9 bu konuda, *"Ben yurttan kalıyordum ve odamız 4 kişilik kalabalık bir odaydı. Bir arada yaşamak, ders çalışmak hiç de kolay olmadığından bir arkadaşımın evi kiralamak zorunda kaldım ve bu ailem için oldukça masraflı bir durum oldu."* şeklinde düşüncesini ifade etmiş, bu gruptaki diğer öğrenciler de bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

➤ Zaman yetersizliği

Öğrencilerin yüz yüze eğitim sisteminde, sadece uygulamalı dersler için değil, teorik dersler için de okulda bulunmaları ve bu derslerin devam gerektirmesi, mimari proje dersine ayrılan zamanın kısıtlanması ve bilgisayar programları öğrenmek için fırsat bulunamaması *"zaman yetersizliği"* temasının belirlenmesini sağlamıştır.

Ö4, Ö7, Ö8: Ö4 bu konuda, "Teorik dersler için okulda bulunmak zorunda olmam, okul ve ev arasında geliş gidiş için ayırdığım vakit bana göre zaman kaybetmek. Bunun yerine projeme daha uzun çalışabiliyordum. Proje dersleri için stüdyoda olmak tasarım ve yaratıcılık için ne kadar önemli ise teorik derslerin online olması da zaman kazanımı için o kadar önemli. "Fikrini ileri sürmüş, Ö7 ve Ö8 aynı fikri destekleyen ifadeler kullanmışlardır.

Ö13, Ö14, Ö17: Ö14 bu konuda "Mimarlık eğitiminde çizim programı bilgisi ve bilgisayarda tasarım yapabilmek için alt yapı oldukça önemli. Program bilgimi artırmak için zaman ayırmak çalışmak gerekiyor. Bu nedenle teorik dersler için okulda olmak yerine program öğrenmek için kurslara gidip kendimi geliştirebilirdim." şeklinde düşüncesini belirtirken, Ö13 ve Ö17 benzer ifadeler kullanmışlardır.

Öğrencilerden alınan yanıtlar gruplandırıldığında, Ö1, Ö2, Ö6, Ö9, Ö11, Ö15, Ö16 kod isimli öğrencilerin sadece "ekonomik zorluk" temasını, Ö4, Ö8, Ö13, Ö14, Ö17 kod isimli öğrencilerin de "ekonomik zorluk" ve "zaman yetersizliği" temalarının her ikisini de olumsuz bir etki olarak gördükleri belirlenmiştir. Ö3, Ö5, Ö10, Ö12 kod isimli öğrenciler yüz yüze eğitimde hiçbir olumsuz yön göremediklerini belirtirken, Ö7 kod isimli öğrenci zaman yetersizliğini olumsuz bir etki olarak ifade etmiştir.

Görülmektedir ki, öğrenciler yüz yüze eğitimde, iletişim ve sosyalliği olumlu bir yön olarak görürken, ekonomik zorluklar yaşamalarını ve zamanın onlara yetersiz gelmesini de olumsuz sonuçlar olarak değerlendirmiştir. Eğitim, konaklama, ulaşım vs. gibi masrafların varlığı ve teorik tüm derslerin de okulda yüz yüze olması, öğrencilerin okula erişim için geliş gidiş yaparak zaman kaybetmeleri, onlar için projelerine ayıracakları zamandan tasarruf etmeleri anlamına geldiğini göstermektedir.

3.1.2. Çevrim içi eğitim üzerine öğrenci görüşleri

Mimarlık eğitiminde, çevrim içi eğitim sisteminin proje dersleri açısından olumlu ve olumsuz yönlerinin araştırıldığı sorulara, öğrencilerin verdikleri yanıtlardan indirgenen temalar Tablo 3.2'deki gibidir. (Tablo 3.3.). Anket sonuçlarına göre öğrenciler tarafından çevrim içi eğitimin *olumlu* yönde olduğunu gösteren 3 ana tema (*konfor, zaman kazanımı, ekonomiklik*) belirlenmiştir:

Tablo 3.2. Çevrim içi eğitim için belirlenen temalar

Olumlu Temalar	Olumsuz Temalar
Konfor	Motivasyon düşüklüğü
Zaman kazanımı	Teknik sorunlar
Ekonomiklik	

➤ Konfor

Öğrencilerin evlerinde ailelerinin yanında olmaları, kendilerini güvende ve koruma altında hissetmeleri "konfor" temasını ortaya çıkarmıştır. Çevrim içi eğitimde, bu temayı olumlu olarak nitelendiren öğrencilerin ortak görüşlerinden seçilen alıntılar aşağıdadır:

Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17: Ö1 bu konuda "Özellikle de salgın döneminde evde olarak, ailemle birlikte virüsün bulaşıcı etkisinden korunabilmek, projeme odaklanmamı sağlayarak

çalışma isteğimi ve performansımı artırdı. Ayrıca evde olmak hayatı benim için daha da kolaylaştırdı ve başka hiçbir sorunla ilgilenmeden sadece derslerime vakit ayırabildim." şeklinde fikir belirtmiş, diğer öğrenciler de benzer ifadeler kullanmışlardır.

➤ Zaman kazanımı

➤ Çevrim içi eğitimde teorik derslerin online olması ve devam zorunluluğunun aranmaması nedeniyle öğrencilerin projelerine çalışmak için daha fazla zamana sahip olmaları, "*zaman kazanımı*" temasını belirlemiştir.

Ö1, Ö7, Ö8, Ö10, Ö13, Ö14, Ö16: Ö13 bu konuda, "*Teorik derslerimin olduğu saatlerde okula gelmek ve eve dönmek için harcadığım zamanı ve ders süresini düşünürsek ciddi bir zaman kaybı benim için. Onun yerine bu çevrim içi eğitim döneminde öğrenmek istediğim bilgisayar programlarına vakit ayırdım, bu benim için önemli bir kazanım oldu.*" şeklinde düşüncelerini belirtmiş, diğer öğrenciler de benzer ifadeler kullanmışlardır.

Ö2, Ö3, Ö4, Ö12, Ö17: Ö3 bu konuda, "*Tüm derslerimin ve proje dersimin kayıt altında olması, tercih ettiğim her an kendi projem dışında diğer arkadaşlarımın da kritiklerini tekrar tekrar dinleyebilme imkanına sahip olmam beni projemde daha hızlı ilerleterek zaman kazanmamı sağladı.*" şeklinde düşüncelerini belirtmiş, diğer öğrenciler de aynı fikri destekleyen ifadeler kullanmışlardır.

➤ Ekonomiklik

Öğrencilerin çevrim içi eğitimde, eğitim ve diğer masraflarının azalması onlar ve aileleri açısından olumlu bir etki olarak gözlenmiş ve "*ekonomiklik*" temasını doğurmuştur.

Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö14, Ö16: Ö6 bu konuda, "*Her hafta proje dersim ve diğer tüm uygulamalı derslerim için ozalit çıktısı almak, maket malzemeleri temin etmek gibi masrafların ortadan kalkması bütçemi çok rahatlatmış. Çünkü çevrim içi eğitimde bunların hiçbirine gerek kalmadı.*" şeklinde düşüncesini belirtirken, diğer öğrenciler de benzer biçimde görüş bildirmişlerdir.

Ö3, Ö7, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17: Ö3 bu konuda, "*Mimarlık, zaten eğitim masrafları diğer bölümlere göre oldukça yüksek bir bölüm. Aileme çok yük olduğumu düşünüyordum. Çevrim içi eğitimde bunların hiçbiri ne gerek yok. Ayrıca ailemin yanında olduğum için, kalacak yer, ulaşım, yeme içme, kişisel ihtiyaçlar gibi masraflarım da kalmadı.*" şeklinde düşüncelerini belirtmiş, diğer öğrenciler de bu görüşü destekleyecek biçimde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin çevrim içi eğitim sisteminin olumlu yönlerine verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde, 17 öğrenci arasından, Ö1, Ö4, Ö7, Ö12, Ö14, Ö17 kod isimli öğrencilerin "*ekonomiklik, zaman kazanımı, konfor*" temalarını, Ö2, Ö8, Ö9, Ö13, Ö16 kod isimli öğrencilerin "*ekonomiklik ve zaman kazanımı*" temalarını, Ö3, Ö6, Ö15 kod isimli öğrencilerin "*ekonomiklik ve konfor*" temalarını olumlu etki olarak gördükleri anlaşılmıştır. Ö10 kod isimli bir öğrenci, "*zaman kazanımı ve konfor*", Ö11 kod isimli öğrenci sadece "*ekonomiklik*" temasını olumlu bir etken olarak gösterirken, Ö5 kod isimli öğrenci ise çevrim içi eğitimin hiçbir olumlu etkisinin olmadığını söylemiştir.

Yanıtlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun, çevrim içi eğitimi, ekonomik bir kazanç ve avantaj olarak gördükleri görülmüştür. Aile yanında ve evlerinde sorumluluğu az olan daha konforlu bir hayat, ozalit çıktısı, maket malzemesi, kalacak yer, ulaşım vs. gibi masrafların ortadan kalkması, bu dönemi fırsat görerek kendilerini geliştirecek faaliyetlere zaman ayırabilmelerini sağlamıştır.

Öğrencilerden alınan yanıtlara göre, tasarımda çevrim içi eğitimin olumsuz taraflarının belirlenmesinde etkin olan temalar, "*motivasyon düşüklüğü ve teknik sorunlar*" olmuştur.

➤ Motivasyon düşüklüğü

Öğrencilerin fiziksel olarak bir arada olamayışlarından dolayı aralarındaki iletişimin yetersizliği, birbirleri ile fikir alışverişinde bulunma araçlarının kısıtlı ve sadece ekran aracılığıyla olması, sürekli evde olmaları ve sosyalleşememeleri motivasyon düşüklüğüne neden olmuştur.

Ö1, Ö9, Ö12: Ö1 bu konuda, *"Hocam ve arkadaşlarımdan uzakta olup fiziksel olarak bir arada bulunamamaktan ötürü herkesle iletişimimin eksik kaldı. Onlarla paylaşımlarda bulunamadığım için sosyal olarak olumsuz etkilenmem çalışma disiplini konusunda bende motivasyon düşüklüğü yarattı."* fikrini savunmuş, Ö9 ve Ö12 bu fikri destekleyecek şekilde görüş bildirmişlerdir.

Ö2, Ö4, Ö5, Ö15: Ö2 bu konuda, *"Proje dersinde hocamın tasarım fikirlerime verdiği kritikleri dinlerken göz teması kuramamak ve arkadaşlarımdan projelerine verilen kritikleri sadece ekran aracılığıyla görebilmek iletişimin zorlanmasına ve motivasyonumun düşmesine neden oldu."* şeklinde düşüncelerini belirtmiş, diğer öğrenciler de benzer ifadeler kullanmışlardır.

➤ Teknik sorunlar

Öğrencilerin ellerinde olmayan sebeplerden dolayı (elektrik kesintisi, evlerinde internet olmayışı veya internet alt yapı yetersizliği vs.) proje derslerini düzenli bir şekilde takip edememeleri araştırmada *"teknik sorunlar"* temasını belirlemiştir.

Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö15, Ö16, Ö17: Ö10 bu konuda, *"Proje dersindeyken sık sık kopan internet bağlantım veya ders sırasında kesilen elektrik nedeniyle bazı dersleri takip edemem bende motivasyon düşüklüğüne yol açtı."* şeklinde düşüncelerini belirtmiş, diğer öğrenciler de bu fikri destekleyen görüşler bildirmişlerdir.

Mimarlık disiplininde çevrim içi eğitim sistemi üzerine öğrencilerin görüşleri değerlendirildiğinde, Ö1, Ö2, Ö4, Ö9, Ö15 kod isimli öğrencilerin *"teknik sorunları ve motivasyon düşüklüğünü"*, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö16, Ö17 kod isimli öğrencilerin sadece *"teknik sorunları"*, Ö5, Ö12 kod isimli öğrencilerin sadece *"motivasyon düşüklüğünü"* olumsuz etken olarak gördükleri belirlenmiştir. Ö3, Ö8, Ö13, Ö14 kod isimli öğrenciler ise çevrim içi eğitim sisteminde hiçbir olumsuz yön göremediklerini ifade etmişlerdir.

Yanıtlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin eşit koşullarda olmadığı, kırsalda ikamet edenlerin internete erişimde sıkıntılar yaşadıkları veya maddi zorluklar nedeniyle evinde internetin olmadığı, önlenemeyen elektrik kesintileri sebebiyle kritik sırasında canlı bağlantının kesilmesi, mikrofon, kamera gibi donatıların bozulması, sesin ve görüntünün gitmesi gibi aksaklıkların yanı sıra, yan yana değil de ekran karşısından eğiticiden kritik almak motivasyonlarını düşürmüştür.

3.1.3. Hibrit (karma) eğitim üzerine öğrenci görüşleri

Mimarlık eğitiminde, 2021-2022 güz ve bahar dönemlerinde uygulanan hibrit eğitim sisteminin proje dersleri açısından olumlu ve olumsuz yönlerinin sorgulandığı sorulara, öğrencilerin verdikleri yanıtlardan indirgenen temalar Tablo 3.3'teki gibidir.

Tablo 3.3. Hibrit eğitim için belirlenen temalar

Olumlu Temalar	Olumsuz Temalar
Zaman kazanımı	Ekonomik zorluk
İletişim kolaylığı	Sağlık sorunları
Sosyallik	

Anket sonuçlarına göre öğrenciler tarafından hibrit eğitimin *olumlu* yönde olduğunu gösteren 3 ana tema ("*zaman kazanımı, iletişim kolaylığı, sosyallik*") belirlenmiştir:

➤ Zaman kazanımı

Hibrit eğitim sisteminde teorik derslerin online olması ve derse katılım sağlayamayan öğrencilerin ders kayıtlarını sonradan izleyebilme imkanlarının bulunması, "*zaman kazanımı*" temasının belirlenmesinde etkili olmuştur. Anket çalışmasına katılan ve bire bir görüşülen öğrencilerin tamamı, hibrit eğitimde zaman kazanımından dolayı, projelerine daha fazla vakit ayırabildiklerini ve bilgisayar programlarını öğrenebilmek için daha çok fırsat bulduklarını söylemişlerdir.

➤ İletişim Kolaylığı

Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde hibrit eğitim sistemine geçiş ile üniversite senatosunun aldığı kararla, proje derslerinin tamamı çevrim içi değil sadece yüz yüze yapılmıştır. Proje dersleri gibi uygulamalı derslerin stüdyoda olması, öğrencilerin eğiticinin kritiklerini yüz yüze dinleyebilmelerini, proje üzerinde yapılan karalamalar ve çizimlerle önerileri daha kolay anlayabilmelerini, göz teması kurarak daha verimli iletişim kurabilmelerini sağladığı için, "*iletişim kolaylığı*" teması yüz yüze eğitimde olduğu gibi hibrit eğitimde de öne çıkan olumlu temalar arasında yer almıştır.

Ö4, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14: Ö10 bu konuda, "*Projem üzerine ekrandan kritik almakla, stüdyoda yüz yüze hocamdan kritik almak arasında çok fark var. Tüm sorularımı sorarak hızlı dönüşler alabilmek, ders sırasında projem üzerinde yaptığım revizelerle yeniden hocamla iletişime kolaylıkla geçebilmek beni başarıya götüren adımlardı.*" şeklinde fikrini belirtmiş, diğer öğrenciler de benzer görüşlerde bulunmuştur.

Ö1, Ö3, Ö7, Ö17: Ö1 bu konuda, "*Tasarımımı geliştirirken hocamın yol göstermesinin yanı sıra, arkadaşlarımla birbirimizin projeleri üzerinde konuşmak, fikir alışverişinde bulunmak da bana farklı bakış açıları kazandırdı.*" şeklinde fikrini belirtmiş, diğer öğrenciler de bunu destekleyen sözler kullanmışlardır.

➤ Sosyallik

İnsanın sosyal bir varlık olması ve yeni insanlarla tanışıp etkileşimde bulunma isteğinin, temel ihtiyaçları arasında yer alması üniversite hayatının da bir parçasıdır. Öğrencilerin arkadaşlarıyla dersler haricinde okul dışında aktivitelerde bulunma isteği "*sosyallik*" temasını vurgulamıştır.

Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö11, Ö13, Ö15: Ö11 bu konuda, "*Okulda birbirimizle iyi anlaştığımız arkadaşlardan oluşan bir grubumuz var. Birlikte proje çizmenin, ders notu alışverişinde bulunmanın ve ders çalışmanın yanı sıra, okul dışındaki tüm aktivitelerde de planlarımızı birlikte gerçekleştiriyoruz ve düzenlenen etkinliklere birlikte katılıyoruz. Kendimi bir gruba ait hissetmek ve arkadaşlarımla vakit*

geçirmek beni motive ediyor." ifadesini kullanmış, diğer öğrenciler de benzer biçimde görüş bildirmişlerdir.

Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö16, Ö17: Ö5 bu konuda, *"Okulda yabancı uyruklu arkadaşlar tanıyıp, onların kültürlerini öğrenmek, bazen İngilizce konuşarak yabancı dil bilgimi geliştirmek, bazen de Türkçe konuşarak onların Türkçelerini geliştirmeye yardımcı olmak daha geniş bir vizyona sahip olmamı sağlıyor."* düşüncesini savunmuş, diğerleri de bu fikri destekleyen ifadelerde bulunmuştur.

Görüşme yapılan ve anket sorularını yanıtlayan öğrenciler arasında Ö1, Ö3, Ö4, Ö9, Ö10, Ö12, Ö17 kod isimli öğrenciler, *"zaman kazanımı, iletişim kolaylığı ve sosyallik* temalarının tamamını hibrit eğitimin kazanımı olarak gördüklerini, Ö5, Ö6, Ö8, Ö11, Ö13, Ö15, Ö16 kod isimli öğrenciler de *"zaman kazanımı ve sosyallik"* temalarının bu eğitim sisteminde onlar için olumlu sonuçları olduğunu söylemişlerdir. Ö7, Ö14 kod isimli öğrenciler *"zaman kazanımı ve iletişim kolaylığı"* mı olumlu tema olarak vurgularken, Ö2 kod isimli öğrenci ise, hibrit eğitimde kendisi için tek olumlu yönün teorik derslerin online olması sayesinde *"zaman kazanımı"* olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencilerin teorik dersleri dinlemek amacıyla okula erişim için zaman ayırmak zorunda kalmamaları, projelerine çalışmalarını için zamanı çok daha verimli kullanabilmelerini sağlamıştır. Aynı zamanda hem eğitimcileriyle hem de arkadaşlarıyla etkileşim halinde ve iletişim kurarak geçirdikleri proje dersleri de onlar için çok daha başarılı olmuştur.

Anket çalışması sonrasında mimarlık eğitiminde, hibrit eğitimin olumsuz yönde değerlendirilmesine neden olan iki ana tema (*"ekonomik zorluk, sağlık sorunları"*) belirlenmiştir:

➤ *Ekonomik zorluk*

Öğrencilerin, uygulamalı derslerin yüz yüze olması nedeniyle şehir değiştirerek kalacak yer, yeme içme, eğitim vs. masraflarının oluşması ekonomik anlamda ailelerini olumsuz etkilemiştir.

Ö1, Ö2, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15: Ö1 bu konuda *"Ev kiralalarının yüksek olması nedeniyle yurttan kalmak zorunda kaldım. Kalabalık bir ortam olduğu için okul ve derslere yeterince adapte olamadım. Evde olmak ve çevrim içi eğitime evden devam etmek benim için bu anlamda daha avantajlı."* fikrini savunmuş, diğer öğrenciler de bu yönde görüş bildirmişlerdir.

Ö3, Ö6, Ö11, Ö16, Ö17: Ö6 bu konuda, *"Mimarlık oldukça masraflı bir bölüm. Ailem dar gelirli, okuyan başka kardeşlerim de var. Masraflarımı karşılayabilmek için hem okuyup hem çalışmak zorundayım. Bu nedenle yeterince projeme zaman kalmıyor. Bu dönem başarısız olmamın sebebi bu."* düşüncesinde olduğunu söylemiş, diğer öğrenciler de bu fikri destekleyen söylemlerde bulunmuşlardır.

➤ *Sağlık sorunları*

Öğrencilerin kalabalık ortamlarda bir arada bulunmaları, aralarında aşıları tamamlanmamış kişilerin olması, maske ve hijyen koşullarına dikkat etmemeleri, Covid-19 virüsüne yakalanmalarına neden olmuş ve karantina süreci eğitimlerinin aksamasına yol açmıştır.

Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö16, Ö17: Ö17 bu konuda, *"Kaldığım yurttan oda arkadaşlarım Corona olunca ben de birkaç gün sonra rahatsızlanarak test yaptırdım ve pozitif çıktım. Bu süreci oldukça ağır ve zor atlattığım için projeme ve diğer derslerime vakit ayıramadım."* şeklinde fikrini ifade etmiş, diğer öğrenciler de aynı yönde ifadeler kullanmışlardır.

Öğrenciler hibrit eğitim sisteminin olumsuz yönlerini değerlendirirken, Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö11, Ö12 Ö16 kod isimli öğrenciler, *"ekonomik zorluk ve sağlık sorunları"* temalarının üzerinde durmuş, Ö2, Ö3, Ö9,

Ö14, Ö15 kod isimli öğrenciler “ekonomik zorluk”, Ö5, Ö7, Ö10, Ö13, Ö17 kod isimli öğrenciler ise sadece “sağlık sorunları” temasını hibrit eğitimde olumsuz sonuçlar olarak gördüğünü belirtmiştir.

Sadece proje dersleri için de olsa eğitim, barınma, beslenme vs. gibi masraflarının olması öğrencileri ve ailelerini zorladığından ve salgının özellikle de yurt gibi toplu yerlerde kalanlar için hızlı bir şekilde sürmesi onları olumsuz etkilemiştir. Görüldüğü üzere öğrenciler için, her üç eğitimin de avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Burada dikkat çeken husus, öğrenciler için en olumlu ve en olumsuz durumun da ekonomi olmasıdır. Yüz yüze eğitimde ekonomi, olumsuz etken olarak görülürken, çevrim içi ve hibrit eğitim de en olumlu etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Tartışma ve değerlendirme

Anket çalışmasında öğrencilerden alınan yanıtlara göre, olumlu ve olumsuz olarak belirlenen ve daha önceki bölümlerde her bir eğitim sistemi için ayrı ayrı verilen tema başlıkları toplu olarak aşağıda gösterilmiştir. (Tablo 4.1.)

Tablo 4.1: Eğitim modellerine göre araştırmada belirlenen temalar

Belirlenen temalar	Eğitim sistemleri		
	Yüz yüze eğitim	Uzaktan eğitim	Hibrit Eğitim
Olumlu	<ul style="list-style-type: none"> • İletişim ve ifade kolaylığı • Sosyalilik • Verimlilik • Motivasyon 	<ul style="list-style-type: none"> • Konfor • Zaman kazanımı • Ekonomiklik 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaman kazanımı • İletişim • Sosyalilik
Olumsuz	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik zorluk • Zaman yetersizliği 	<ul style="list-style-type: none"> • Motivasyon düşüklüğü • Teknik sorunlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik zorluk • Sağlık sorunları

Yapılan değerlendirmeler sonucunda çalışmadaki ana bulgu, Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nde pandemi sonrası değişen mimarlık eğitiminde, pandeminin başlangıcından günümüze kadar gerek çevrim içi gerekse hibrit olarak bu süreci deneyimleyen öğrencilerin, en faydalı buldukları ve gelecekte olmasını tercih ettikleri eğitim sisteminin hibrit eğitim olmasıdır. Her üç eğitim sistemini de gören ve bunları karşılaştırma imkânı olan 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin, hibrit eğitimde en olumlu buldukları yön, mimari proje derslerinin yüz yüze yapılması sayesinde başarının artması, teorik derslerin çevrim içi olması sayesinde de projelerine ve mesleki anlamda donanımlarını gerçekleştirecek tasarım ve modelleme programları öğrenmeye daha fazla zaman ayırabilmeleridir. Proje derslerinin stüdyoda olması, sosyal bir etkileşim sağlaması, öğrenciler açısından kazanım olarak görülmüştür. Hibrit eğitimi tercih eden ve çalışmaya katılan Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğrencilerinde, proje derslerinde bireysel olmanın yanı sıra, bir grup içerisinde görev almak, iş birliği, aidiyet, sorumluluk duygularının gelişmesi motivasyonlarının artmasını sağlamıştır.

Covid-19 sonrası mimarlık eğitimi ile ilgili araştırmaları kapsayan yabancı ve yerli literatür incelendiğinde, bu araştırmayla benzer yönde sonuçlar bulunduğu görülmüştür. Suudi Arabistan’da pandemi süresince karantina döneminde mimarlık eğitimi pedagojisini değerlendiren bir araştırma, ani gelişen tüm bu tür durumlar için eğitim stratejisi ve yöntemlerinin belirlenmesi gerektiğini savunmuş ve derslerin bir kısmının çevrim içi, diğerlerinin de okulda her türlü tedbir alınarak yüz yüze yapılmasının ve bu konuda eğitimcilerin ve öğrencilerin farkındalıklarının artırılması gerektiğinin faydalı olacağını ileri sürmüştür (Alburgawi ve Al-Gamdi, 2021). Pandeminin tasarım eğitimi

üzerindeki etkisini öğrenci gözünden araştıran bir çalışma, çevrim içi eğitimin yeterli olmadığı, jüri haftaları ve 1.ve 2. hafta dışında proje derslerinin yüz yüze olması gerektiği, yani sadece genel mimarlık eğitiminin değil, proje derslerinin de hibrit olmasının faydalı olacağı sonucuna varmıştır (Pekdaş ve Kutsal, 2021). Geyyas ve Şenyiğit, makalesinde, mimarlık eğitiminin çevrim içi yürütülmesi sürecinde, literatürde paylaşılan deneyimleri ve geliştirilen teorileri, çeşitli indeksli dergilerde yayınlanan makaleler üzerinden incelemiştir. İncelenen yayınlar sonucu gelecekte mimari eğitimin çevrim içi ve yüz yüze eğitimin birleşimi olan hibrit eğitim sistemi ile yürütülmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. (Geyyas ve Şenyiğit, 2021). Diğer bir araştırmada da çevrim içi eğitim sisteminde teknik alt yapı yetersizliği vb. olumsuz etkilerden dolayı verim alınmadığını ve gelecekte mimari tasarım eğitiminde hibrit eğitimin olması gerektiğini savunmuştur (Bodur ve Koşan, 2021). Dokunma eyleminin mimari stüdyo eğitimindeki temsilinin önemine değinen bir çalışma, zengin stüdyo ortamındaki iletişimin, çevrim içi eğitim sisteminde olmadığını ve tasarım eğitiminin stüdyoda yüz yüze olması gerektiğini, teorik derslerin çevrim içi de yürütülebileceğini söylemiştir (Kılınç vd., 2021). Mimarlık eğitiminin çevrim içi eğitim üzerinden değerlendirmesini yapan bir araştırma ise farklı olarak, öğrencilerin gerekli ve yeterli gelişmiş teknik alt yapıya sahip olmaları halinde çevrim içi eğitimin verimli olacağını ifade etmiştir (Ceylan vd.,2021). Ahmad vd. (2020), ise çalışmalarında incelenen yayınlardaki bulguların tam aksine, iletişim eksikliği şeklinde görülen dezavantajların avantaja dönüşebileceğini ifade ederek, sanal gerçeklik sayesinde okullarının sergi salonunu ders için kullandıklarını, fiziksel sınırları aştıklarını ve çevrim içi eğitimde iletişim eksikliğini fırsat olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Görüldüğü üzere bu alanda öğrenci görüşleri alınarak yapılan ve genellikle anket yönteminin kullanıldığı çalışmalar ile bu araştırmada elde edilen bulgular birbirleri ile benzerlik göstermektedir. Mimari eğitimde stüdyo temelli mimarlık eğitimi ile çevrim içi eğitim birbirlerini destekleyen, tamamlayan eğitimlerdir. Birinde olan dezavantaj, diğerinde avantaja dönüştüğü için her ikisinin bir arada yürütüldüğü hibrit sistemin gelecek zamanlarda tasarım eğitiminde var olması önemlidir. Gerekli teknik altyapı sağlanarak çevrim içi kısmının ve yine gerekli tedbirler alınarak (öğrenci sayısının kısıtlılığı, dersliklerin artırılması ve sosyal mesafe vb.) yüz yüze kısmının sürdürülmesi ile verimli bir eğitim süreci sağlanabilir.

5. Sonuç ve öneriler

Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri özelinde yapılan bu araştırmada, çevrim içi eğitim sisteminde tekrarı olan ve birçok kere izlenebilen teorik dersler sayesinde, öğrencilerin ders telafisinde kolaylık yaşayarak zaman kazanmaları, ekonomik anlamda eğitim giderlerinin azalması ile daha rahat ve konforlu bir eğitim süreci geçirdikleri görülmüştür. Zaman kazanımı, öğrencilere farklı sunum teknikleri ve bilgisayar programlarını öğrenme ve teknik çizim yeteneklerini olumlu yönde geliştirme olanağı sunmuştur. Bu eğitim sisteminde öğrenci kendi eğitim sürecini kendi yönetmeyi öğrenirken, eğitici de bilgisayar, tablet, telefon gibi araçlarla proje üzerinde kritik vererek öğrencinin bu süreci en verimli şekilde geçirmesine destek olmuştur. Bunun yanı sıra, her ne kadar, eğitici ve öğrenciye hareket ve zaman özgürlüğü tanıyarak, uzun süreler boyunca iletişim sağlansa da sadece görerek ve duyarak ekran aracılığıyla tasarım eğitiminin sürdürülmesi, derslerde öğrencilerin keşfedilme ve anlama imkanını sekteye uğratmıştır. Ayrıca, öğrencilerin teknik alt yapı konusunda eşit imkanlara sahip olmadıkları, derste ve ders dışında birlikte olamayarak iletişim kuramadıkları ve sosyalleşememe nedeniyle üniversite hayatında elde edilen bilgi, görgü ve kültürü kazanamadıkları görülmüştür. Yine de teknik sorunlardan ötürü derse katılım konusunda yaşadıkları zorluklara, birbirleri ile iletişim kurma ve sosyal etkileşim konusundaki eksikliklere rağmen, bu sistemden memnun olmaya ve kanıksamaya başladıkları anlaşılmıştır. Pandemi den bir sonraki yılda Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde çevrim içi eğitimin ve geleneksel yüz yüze eğitimin birleşimi ve

karması olarak uygulanan hibrit eğitim sistemi ile de uygulamalı tüm dersler ve proje dersleri yüz yüze stüdyolarda yapılmaya başlanmış, çevrim içi eğitim sistemindeki sosyal etkileşim yetersizliği ve iletişim eksikliği gibi olumsuz sonuçlar ortadan kalkmıştır. Tasarım eğitiminin stüdyo temelli olması, eğiticinin öğrenci ile aynı mekânı paylaşarak, birebir fikirler üzerinde tartışıp, eleştirip, çözüm üretmesi sosyal etkileşim ve iletişimin sağlanması açısından öğrenciye faydacı bir durum sağlamıştır. Böylece yüz yüze eğitimdeki eğitici-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşimi etkin ve daha derinlemesine sürdürülmüştür.

Anket sonuçlarından da görüldüğü üzere, bu 3 eğitim sistemi içerisinde tasarım eğitiminde öğrencilerin en verimli buldukları ve gelecekte olmasını tercih ettikleri sistem hibrit eğitim sistemidir. Öğrencilerin, çevrim içi eğitim sistemi hakkında olumlu düşüncelere sahip olmalarına rağmen, yine de hibrit eğitim sistemini tercih etmeleri sosyal etkileşimin onlar için önemini göstermektedir. Ayrıca öğrenci görüşlerine ek olarak, eş zamanlı düzenlenen çevrim içi çalıştaylar, eğitimler, etkinlikler ve mimari sohbetler de öğrencinin gelişimine katkı sağlamıştır. Bu çalışmanın bulguları, yüz yüze ve çevrim içi eğitimin ikisinin de birlikte olduğu hibrit eğitim sistemini desteklemektedir. Tek başına ne çevrim içi eğitim ne de yüz yüze eğitim tasarım eğitiminde öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Hibrit eğitim yüz yüze eğitimin öğrencilerin sosyallik ve iletişim kurma yönlerini besleyen dinamikleri barındırması, tasarım eğitiminde onların motivasyonlarını artırması yönüyle avantajlı ve olumlu bir eğitim sistemi olarak görmüştür. Hibrit eğitim sistemini ise, çevrim içi eğitimin ve geleneksel yüz yüze eğitimin dezavantajlarını ortadan kaldıran bir eğitim modeli olarak görmek mümkündür. Bu anlamda makalede, alan yazındaki örneklerle benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Hibrit eğitim sistemi aracılığıyla, teknolojiden faydalanarak, zaman ve ekonomiden kazanç elde edip, bilgiye ulaşmada ve arşivlemede kolaylık sağlanırken, öte yandan tasarım eğitiminin temeli olan sosyal etkileşimi sağlamak mümkün olmaktadır ve bu sistem ilerleyen zamanın gelişmiş teknolojilerine uyumlanarak, gerekli araç ve yöntemlerin sürekli güncellenmesi koşuluyla, tüm mimarlık bölümlerinde uygulanabilir bir sistemdir. Her iki sistemin de bir arada kullanıldığı bu eğitim modelinin gelecekte mimarlık eğitiminin verimliliğini ve faydacılığını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Özellikle de Covid-19 gibi yaşadığımız bu zorlu süreçten sonra, tasarım eğitiminde artık daha çağdaş, yenilikçi, ileri teknolojiyle uyumlu bir eğitim anlayışına ve sistemlerine sahip olmamız gerektiği ortadadır. Bu araştırmanın Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde sınırlı sayıda katılımcı ile ve sadece tasarım eğitiminde mimari proje dersleri üzerinden gerçekleşmesi çalışmaya sınırlılık getirmiştir. Farklı üniversitelerin mimarlık bölümlerinde de daha farklı yaklaşım ve yöntemlerle, benzer çalışmaların yapılması konuya değişik bakış açıları ve değerlendirmeler kazandıracaktır. Tüm bu çıkarımların yanı sıra, teknolojinin hızlı gelişmesiyle birlikte önümüzdeki zamanlarda mimarlık bölümlerindeki tüm uygulamalı derslerin, uygun sürümler ile çevrim içi eğitimle bile kolaylıkla yürütülmesi olasılık dahilindedir. Örneklerini yakın zamanlarda gördüğümüz sanal gerçeklik kavramı ile ilgili uygulamaların yaygınlaşması, tasarım derslerinin yine yüz yüze ama fiziksel bir aradalık gerekmeden yürütülmesine olanak sağlayan sanal gerçeklik kavramının bir eğitim modeli olması olasılığı göz ardı edilmemelidir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için anket araştırması ve mülakat yapıldığından etik kurul iznine gerek vardır. Ek dosyalar da yüklenmiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır

Teşekkür: Araştırmanın anket çalışması için destek veren Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanlığı'na, anket çalışmasına gönüllü olarak katılan Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğrencilerine teşekkür ederim.

KAYNAKÇA:

- Adıgüzel, D. (2012). Mimarlığın enformel eğitim alanı olarak çevresel yaklaşım konulu yarışmalar: Ekopavyon Proje Yarışması Örneği. GreenAge Symposium, İstanbul, Türkiye,26-27 Nisan 2012.
- Ahmad, L., Sosa, M., & Musfy, K. (2020). Interior design teaching methodology during the global COVID-19 pandemic. *Interiority*, 3(2): 163-184. [https://doi: 10.7454/in.v3i2.100](https://doi.org/10.7454/in.v3i2.100)
- Akincitürk, N., Erbil, Y., Yücel, Ç. (2011). Cooperative learning in architectural design studio, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*,16, 35-43.
- Akyıldız, E. C., (2020). Bir öğrenme ortamı olarak tasarım stüdyosu: Maltepe Üniversitesi tasarım stüdyosu 1 deneyimi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10(4),389-407 [https://dx.doi.org/ 10.7456/11004100/005](https://dx.doi.org/10.7456/11004100/005)
- Alburgawi, S.A. Al-Gamdi, M.A. (2022). Impact of COVID-19 pandemic on architecture design studio pedagogy in Saudi Arabia. *Open House International*. Elektronik ön baskı. [https://dx.doi.org/10.1108/OHI-12-2020-0178 /13.04.2021](https://dx.doi.org/10.1108/OHI-12-2020-0178/13.04.2021)
- Altuntaş, E.Y., Başaran, M., Özeke, B., Yılmaz, H. (2020), COVID 19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencilerinin yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejilerine ve öğrenme deneyimlerine ilişkin algı düzeyleri. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*,3 (2),8-23.
- Anthony, K. (2012). *Studio Culture and Student Life: A World of Its Own* (2 nd ed.). Cambridge: MIT Press.
- Arıdağ, L., Aslan, A.E. (2012). Tasarım çalışmaları-1 stüdyosunda uygulanan yaratıcı drama etkinliklerinin mimarlık öğrencilerinin yaratıcı düşünce becerilerinin gelişimine etkisi. *Megaron*, 7, (1), 49-66.
- Balamir, A. K. (1985). Mimarlık Söyleminin Değişimi ve Eğitim Programları. *Mimarlık*,85 (8), 9-15.
- Bodur, A., Koşan, N. S. (2021). Acil durum uzaktan öğretimin öğrenciler üzerindeki etkisi: bir mimarlık bölümü dersi örneği. *Tasarım Mimarlık ve Mühendislik Dergisi*, 1 (3), 233-246. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dae/issue/65809/1024386>
- Buluk, B., Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde uzaktan eğitimin turizm lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5 (3), 285-298. [http://dx. doi: 10.26809/joa.5.021](http://dx.doi.org/10.26809/joa.5.021)
- Ceylan, S., Pınar, Ş., Serengul, S., ve Melek, S., Kemal, H. Suher. (2020). An evaluation of online architectural design studios during COVID-19 outbreak. *Open House International*. Elektronik ön baskı. [https://dx.doi.org /10.1108//ARCH-10-2020-0230](https://dx.doi.org/10.1108//ARCH-10-2020-0230)
- Chaney, D., Chaney, E., Eddy, J. (2010). The context of distance learning programs in higher education: Five Enabling Assumptions. *Online Journal of distance learning administration*, 13(4), 1-7. <http://www.uncg.edu>

- Ciravoğlu, A. (2003). Mimari tasarım eğitiminde formel ve enformel çalışmalar üzerine. *Yapı*, 257, 43-47.
- Combrinck, C. (2018). Socially responsive research-based design in an architectural studio, *Frontiers of Architectural Research*, 7 (2), 211-234 <http://dx.doi.org/10.1016/j.foar.2018.01.002>.
- Çavuşoğlu, H., Ç. (2013). Mimarlık eğitim programında uzaktan eğitim yöntemi. Eskişehir.
- Doidge, C., Sara, R., White, R. (2000). *The Crit-An Architecture Student's Handbook*. Oxford: Architectural Press.
- Dreamson, N. (2020). Online design education: Meta-Connective Pedagogy. *iJADE* 39 (3), 483-497. <https://doi.org/10.1111/jade.12314>
- Emam, M., Taha, D., El Sayad., Z. (2019). Collaborative pedagogy in architectural design studio: A case study in applying collaborative design. *Alexandria Engineering Journal*, 58, 163-170 <https://doi.org/10.1016/j.aej.2018.03.005>
- Fleischmann, K. (2020). Hands-on versus virtual: Reshaping the design classroom with blended learning. *Arts and Humanities in Higher Education*, 0(0), 1–26. <https://doi.org/10.1177/1474022220906393>
- Gee, L., Miller, H. (2006). Human-centered design guidelines. In: Oblinger DG (Ed.), *Learning Spaces içinde* (101-112 ss.). Washington; USA: Educause <https://www.readpbn.com/pdf/Learning-Spaces-Sample-Pages.pdf>. (27.01.2021)
- Giorgi, A. (1997). The theory, practice, and evaluation of the phenomenological method as a qualitative research procedure. *Journal of Phenomenological Psychology*, 28(2), 235-260. <https://doi.org/10.1163/156916297X00103>
- Gören, G. F. L., Şenyiğit, Ö. (2021). Covid-19 salgını sürecinde mimarlık eğitiminin çevrimiçi/uzaktan sürdürülmesine farklı yaklaşımlar. 8. uluslararası mühendislik mimarlık tasarım kongreleri, İstanbul, 26-27 Kasım 2021.
- Gewin, V. (2020). Five tips for moving teaching online as COVID-19 takes hold. *Nature*, 580(7802), 295-296.
- Goldschmidt, G., Hochman, G., Dafni, I. (2010). The design studio "crit": Teacher-student communication., *Artificial Intelligence for Engineering Design, Analysis and Manufacturing*, 24, 285-302. <https://doi.org/10.1017/S089006041000020X>
- Gökdaş, Y. İ. & Kayri, Ö. M. (2005). E-Öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2), <https://dergipark.org.tr/pub/yyuefd/issue/13720/166071>
- Gökmen, H., Süer, D. (2003). *Mimarlık eğitiminde tasarım stüdyolarına farklı yaklaşımlar* (1. baskı). İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi **Yayınları**.
- Hart, J., Zamenopoulos, T., Garner, S. (2011). The learningscape of a virtual design atelier. *Compass The Journal of Learning and Teaching*, 2(3), 1-15. <http://doi.org/10.21100compass.v2i3.45>
- Hertz, M. B. (2015). *The Flipped Classroom: Pro and con*. Edutopia. <https://www.edutopia.org/blog/flipped-classroom-pro-and-con-mary-beth-hertz>

- Ioannou, O. (2015). Architectural education online and in-class synergies: reshaping the course and the learner, the creativity game theory and practice of spatial planning, 148,30-37. <https://doi.org.10.1529214-CG201503030-037>
- Işık, N. (2021). COVID-19 Pandemi döneminde uzaktan (çevrimiçi) eğitim sürecinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi: Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi örneği, Türk Coğrafya Dergisi 79, 25-40. <https://doi.org.10.17211/tcd.1024286>
- Jasiolek, A., Przemysław, N., Marcin, B. (2021). On-line, face-to-face or hybrid teaching in architectural education? World Transactions on Engineering and Technology Education,19, 90-95. [http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.19,%20No.1%20\(2021\)/14Jasiolek-A.pdf](http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.19,%20No.1%20(2021)/14Jasiolek-A.pdf)
- Kılınç, C., Balçık, S., Karaoğlu, G., Yamaçlı, R. (2021). Mimarlık stüdyo eğitiminde COVID-19 süreci: 'temassız deneyimler'. Modular Journal, 4 (1), 62-70. <http://modular.gedik.edu.tr/tr/pub/issue/62687/883152>
- Schulman, M. (2019, September 9). Superfans: A love story. The New Yorker. <https://www.newyorker.com/magazine/2019/09/16/superfans-a-love-story>
- Lau, J., Yang, B., Dasgupta, R. (2020, March 12)). Will the coronavirus make online education go viral? <https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirus-make-online-education-go-viral>
- Ledewitz, S. (1985). Models of design in studio teaching. Journal of Architectural Education,38(2), 2-8. <https://doi.org./10.2307/1424811>
- Lueth, P. L. O. (2008). The architectural design studio as a learning environment: a qualitative exploration of architecture design student learning experiences in design studios from first-through fourth-year, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Iowa: Iowa State University.
- Masdeu, M., Fuses, J. (2017). Reconceptualizing the design studio in architectural education: distance learning and blended learning as transformation factors, Archnet-IJAR International Journal of Architectural Research, 11 (2), 6-23. <https://doi.org.10.26687/archnet-ijar.V11i2.1156>
- Newby, T.J., Stepich, D.A., Lehman, J.D., Russell, J.D. (2006). Educational technology for teaching and learning. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Oktaş, E. H., Danacı, M. H., Unvan, M., Kavas, R. K., Bakır, İ. (2021). Mimarlık eğitiminde sanal eğitim denemeleri ve değerlendirme süreci. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 25, 311-324. <https://doi:10.14689/enad.25.13>
- Onur, D., Zorlu, T. (2017). Tasarım stüdyolarında uygulanan eğitim metotları ve tasarım stüdyolarında uygulanan eğitim metotları ve yaratıcılık ilişkisi. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 7(4), 542-555. <https://doi.org.10.7456/10704100/002>
- Osguthorpe, R. T., Graham, C. R. (2003). Blended learning environments: definitions and directions, quarterly review of distance education, 4(3), 227-233. <https://eric.ed.gov/?id=EJ678078>

- Pekdaş, E., Kutsal, B. (2021). Covid-19 pandemisinin mimarlık tasarım stüdyosu eğitimi üzerindeki etkisinin mimarlık öğrencileri gözünden incelenmesi. *Uluslararası Mühendislik, Tasarım ve Teknoloji Dergisi* (3), 1-15. <http://dergipark.org.tr/ijedt>
- Permada, S. F., Miraja, B. A., Nadlifatin, R. (2019). Understanding the generation z behavior on d-learning: A unified theory of acceptance and use of technology (UTAUT) approach, *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 14(5), 20–33. <https://doi.org/10.3991/ijet.v14i05.9993>
- Rose, P., Beeby, J., Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing, *Journal of Advanced Nursing*, 21(6),1123-1129. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1995.21061123.x>
- Salama, A. (1995). *New trends in architectural education: designing the design studio*. Tailored Text & Unlimited Potential Publishing.
- Sandbach, K. (2011). Graphic design and the aesthetics of place, *Iridescent-Icograda Journal of Design Research*, 1(2),148-159.<https://doi.org/10.1080/19235003.2011.11782253>
- Schön, D.A. (1987). *educating the reflective practitioner: Toward a new design for teaching and learning in the professions*. Jossey-Bass Publishers, San Fransisco.
- Şahin, A. (2013). *Mimarlık eğitiminde bir stüdyo yöntemi: Tasarla-Yap Stüdyosu, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, (Yayın No. 502101106) [Yüksek Lisans tezi, İ.T.Ü.], Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şekerci, Y., Danacı, M. H., Kaynakçı, Z. K. E. (2021). Uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde sürdürülebilirliği: mimarlık bölümleri örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 54-68. <https://doi.org/10.29048/makufebed.874055>
- Türkyılmaz, C. Ç. (2010). *Mimari tasarım eğitiminde erken tasarım evresinde bilginin dönüşümünün irdelenmesi ve bir model önerisi*, (Yayın No. 312244) [Doktora Tezi, Y.T.Ü.], Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Svensden, S., & Løber, L. (2020). *The big picture/Academic writing: The one-hour guide* (3rd digital ed.). Hans Reitzel Forlag. <https://thebigpicture-academicwriting.digi.hansreitzel.dk/>
- UIA/UNESCO, (2017). *Charter for Architectural Education*, International Union of Architects, <https://www.uia-architectes.org/wp-content/uploads/2022/02/Architectural-Education>.
- Us, F. (2021). *Mimarlıkta uzaktan eğitim: mimari tasarım stüdyosunda acil durum uzaktan eğitimi ve bir örnek üzerinden değerlendirilmesi*. *Turkish Online Journal of Design Art and Communicator*, 11 (3), 886-897. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojdac/issue/62647/912980>
- Uygur, S. (2020, Aralık 9). *Paradigma kayması"na (da) karşı bir mimarlık okulu* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=947NNc-GKHY> adresinden alınmıştır. (26.12.2020)
- Yalçinkaya, S. (2006). *Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi ve Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının yatkınlıkları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Yüksek Öğretim Kurulu. (2020, Kasım 11). *Üniversitelerde dijital ortamda gerçekleştirilebilecek sınavların temel ilkeleri*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-dijitalsinavlarintemel-ilkeleri.aspx>

Yurtsever, B., Polatoğlu, Ç. (2020). Mimari tasarım eğitiminde "Aktif Stüdyo" deneyimleri. Megaron. 15(3),412-429. <https://doi.org/10.14744/Megaron.2020.57614>

URL-1. <https://sozluk.gov.tr/> (25.08.2020)

URL-2. <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/distance-learning> (25.08.2020)

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem:

The Covid 19 pandemic, which has shown its negative effects in all areas of life, primarily education, all over the world and in our country, has significantly limited education and training activities. Due to the aftermath of the first case in our country, initially all educational institutions stopped their educational activities completely, and then switched to online education. However, this change has created some difficulties for applied courses. Especially in the departments of universities that have applied courses, the teaching of these courses via online training has led to the start of a troublesome process for the educators and the students. Architecture departments, which are at the forefront of these departments, have moved the design studios, which form the backbone of design education, to online platforms. The design studio pedagogy, which has a function where the trainer and the student are physically together and interact with each other, and the lessons are carried out by communicating with each other in the studios, unfortunately, has been insufficient in practice in this process with online education. Afterwards, with the discovery of the vaccine and the control of the epidemic, hybrid education was started, in which practical lessons were conducted in studios under the necessary precautions, while theoretical lessons were continued online. This study was carried out in the architectural project courses, in the Trakya University Department of Architecture, which experienced online and hybrid education during the pandemic process. intended. In addition, determinations and suggestions were made on the most ideal and efficient architectural education for the future.

Research Questions:

In the study; What are the positive and negative effects of each of the architectural design education models that have changed with the Covid 19 pandemic (online education, hybrid education) on design education from the perspective of students? What advantages and disadvantages have been experienced in changing design education compared to face-to-face education? Which system or model will provide more efficient results for architectural education in the future? seeking answers to questions.

Literature research:

When the national and international literature is examined, many important studies have been found in the architectural education of various universities, especially on the subject and evaluation of online education in the changing architectural education after the pandemic. In these studies, it was seen that findings were obtained by using discourse analysis, usually after a survey conducted with students or educators. The conclusion reached in these studies, which generally focus on the negative sides of face-to-face education and online education, and that each has advantages over the other, is that hybrid education is seen as the most efficient system. It has been seen that the publications mostly support the hybrid education system, which consists of a combination of face-to-face and online education systems and eliminates the negative effects of both education systems. The most important of these studies is the paper titled "Different Approaches to Online/Remote Continuation of Architectural Education during the Covid-19 Pandemic" presented at the 8th International Engineering Architecture Design Congress by Gören and Eryiđit (2021). The authors evaluated the results obtained by examining 24 articles in the national and international literature on architectural education experienced during the pandemic process, and stated that as a result of all these evaluations, hybrid education can be used as an alternative in design education in the future (Gören and Şenyiğit,2021). Işık (2021), Alburgawi and Al Gamdi (2021), Jasiolek et al., (2021), (Oktay et al., (2021) are among these studies. In addition, there are

studies in the literature such as Ceylan et al., (2020), Şekerci et al., (2021), which support online education and state that it will be more efficient if the necessary technical infrastructure, equipment and conditions are provided.

Method:

In the study, 3rd and 4th grade students who have experienced all three education systems were selected among the students of Trakya University Architecture department, who continued 7 weeks of 2019-2020 and the whole of 2020-2021 with online education, and the whole of 2021-2022 with hybrid education. As a result of the survey research and face-to-face interviews, in which 17 Architectural Project 4-5 and Diploma project students participated voluntarily, phenomenological approach, one of the qualitative research methods, was used in the study, and the data obtained were evaluated with the descriptive analysis method. The inadequacy of the number of participants and the fact that the research is only for the department of architecture and cannot be applied in departments such as landscape architecture or interior architecture where design courses are dominant constitute the limitation of the study.

Conclusion and evaluation:

This study, which determines the positive and negative effects of the changing architectural design education during and after the Covid 19 pandemic, determines how the most efficient architectural education can be in the future, is aimed specifically at Trakya University Department of Architecture 3rd and 4th grade students who received the Architectural Project 4-5 and Diploma project. has been made. The results of the study show that, in the online education process, although the theoretical courses save time and they have a more comfortable education process in economic terms than face-to-face education, they cannot be in a social environment, cannot communicate with their trainers or with each other, and sometimes technically. showed that they had problems in attending classes due to insufficient infrastructure. Since face-to-face education is necessary as an education system in which design studio pedagogy is fulfilled in project courses, online education has been insufficient in design education. In the hybrid education process, which is a combination of online and face-to-face education, students were able to re-establish the social relations and interaction they lacked, and overcome the communication gap by being together with their trainers, with the project courses being held in the studios. Thus, the teacher-student and student-student interaction in face-to-face education was maintained effectively and in depth. The fact that the theoretical courses are online has also provided an advantage in terms of time saving and has led them to devote more time to their projects. In the research, it was determined that the form of design education that students find most beneficial for this reason is hybrid education, which eliminates the negativities of face-to-face and online education. The results of the study support hybrid education, which fulfills the requirements of design studio pedagogy and eliminates the disadvantages of face-to-face education in design education for today and for the future.

AKADEMİK BİYOGRAFİ

19 Haziran 1977 Isparta doğumlu evli ve bir çocuk annesi olan Onur Şuta, lise eğitimini Antalya Gazi Lisesi'nde tamamladıktan sonra, lisans eğitimini 2000 yılında Trakya Üniversitesi Mimarlık-Mühendislik Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde, yüksek lisans ve doktora eğitimlerini de Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde yapmıştır.2014 yılında aynı üniversitede yüksek lisans eğitimi alırken, dışarıdan mimari proje derslerinin yürütücülüğünü sürdürmüştü,2016 yılında 'Edirne'de 1980'den Günümüze Toplu Konutun Gelişimi-Değişimi' başlıklı yüksek lisans tezini yazmıştır.2017 yılında Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı'na öğretim görevlisi olarak atanan Onur Şuta,2020 yılında BAP (Bilimsel araştırma projesi) desteği ile 'İkincil Konutların Değişim Sonrası Mekan Organizasyonunun Sentaktik Analiz Yöntemiyle İncelenmesi: Çanakkale-İzmir Arası Kıyı Yerleşmeleri' başlıklı doktora tezini tamamlamıştır. Günümüzde Mimari proje derslerinin yanı sıra, Konut Tasarımı, Edirne Geleneksel Konut Mimarisi, İkincil Konut Mimarlığı kuramsal derslerini de yürütmektedir. Uluslararası ve ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında yayınlanan çeşitli çalışmaları, Uluslararası yayınevlerinde basılan kitap bölümleri, çeşitli konularda mimari proje sergileri, workshop yürütücülükleri ve çeşitli çalıştaylarda görevleri bulunmaktadır. Trakya Üniversitesi

Mezunları Derneđi ile iř birliği halinde düzenlenen Kariyer Günleri etkinliklerini yürütmektedir. Akademik görevlerin yanı sıra İntibak komisyonu, Bologna komisyonu, ders danışmanlığı, uluslararası sempozyum sekreteryalıklarında da görev almıştır. alışmalarını ve yayınlarını genellikle mimari tasarım alanında konut özelinde yapmıştır. Mimari tasarım eğitimi üzerine workshoplarda yürütücülük yapan Onur şuta, günümüzde görevine Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı'nda đretim Görevlisi Dr. olarak devam etmektedir.